РЕЧ УРЕДНИКА

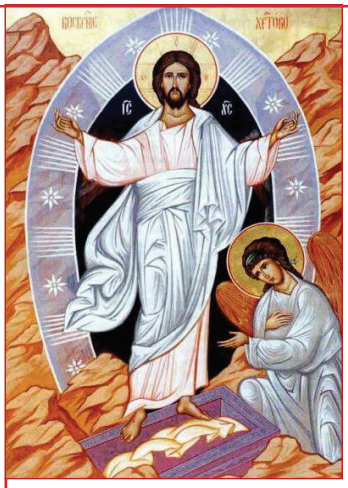

Драги наши парохијани и суграђани, период у којем излази овај двоброј је испуњен празницима кроз које прослављамо најбитније догађаје из Божјег домостроја спасења. Они нам собом откривају да је овај свет почива на смислу који је утемељен у личности Сина Божјег, Господа нашег Исуса Христа.

Поред тога, кроз њих и у њима свако је позван да поред смисла увиђа да је Бог неиспитиви и непресушни извор доброте, милосрђа и човекољубља. Када је живописан манастир Студеница, на западном зиду је Распети Господ чије су руке насликане тако да грле сваког ко гледа. На супротном, источном зиду, у олтарској апсиди, Христос причешћује Свете апостоле, тј своје ученике, док је положај руку опет такав да прима онога који гледа у своје окриље. Управо то носи основни смисао и поруку Еванђеља и празника које смо прославили и које прослављамо – да је Бог са нама и када страдамо и патимо због греха узимајући га на себе и истовремено нас хранећи светлошћу свога Васкрсења у којем учествујемо кроз Свето Причешће. Текстови који су пред вама имају за циљ да подстакну љубопитљивост и потребу за Богом, указујући нам да нас је све Бог створио за вечност, али тако да за ту вечност и ми морамо да покажемо добру вољу и кретање ка њој да бисмо се и њом наслађивали. У ове празничне дане, поздрављамо вас најрадоснијим поздравом читавог космоса – **ХРИСТОС ВАСКРСЕ!**

Уредништво листа
ЕВАНЂЕЛИСТ

Архимандрит Нектарије (Ђурић)
Главни и одговорни уредник часописа / ЕВАНЂЕЛИСТ

архим. Нектарије (Ђурић)

Фотографија:
Васкрсење Христово

ГОСПОДЕ И ВЛАДАРУ ЖИВОТА МОГА

Цео човек је отпао од Бога, цео човек треба да буде обновљен, цео човек треба да се врати Богу

• *НЕМАЊА ПРОТИЋ, вероучитељ*

Господ Исус Христос Сведржитељ

„Пре него ли се точак времена у моме животу заустави, помилуј ме! Пре него ли дуне смртни ветар и на телу моме појаве се болести као весници смрти, помилуј ме! Пре него ли се величанствено сунце на висини смркне за мене, помилуј ме! Нека сине за мене светлост Твоја одозго и растера страшну таму ума мога!“

Свети Јефрем Сирин

Преподобни Јефрем Сирин

Преподобни Јефрем је непрестано проводио у молитви и дане и ноћи. Пошто је имао дар умилења и суза, он је стално плакао, сећајући се другог Христовог доласка, и пишући о њему и говорећи много. Мало је спавао, мало јео, и то само колико да не изнемогне и не умре од глади и неспавања. Био је пуки сиромашак, волећи сиромаштво више од богатства, као што у своме завештању сам каже за себе: „Јефрем никада није имао ни злата, ни сребра, ни ковчежић.“ Јер послуша доброга учитеља Христа који говори: „Не теците ништа на земљи.“

Даром умилења и суза из срца Светог Јефрема излило се његово најважније дело, молитва коју свакодневно изговарамо у току посних дана великог Васкршњег поста. Она се излила из савршено очишћеног и светог срца и из ума просвећеног Божјом благодаћу, ума који је постао причасник Христовог ума. Отуда таква моћ и такво тајанствено дејство ове чудесне молитве на хришћанско срце.

Господе и Владико живота мога, дух лењости, мрзовоље, властољубља и празнословља, не дај ми. Дух целомудрености, смиреноумља, трпљења и љубави, даруј мени слузи Твоме. О Господе Царе, даруј ми да видим грехе своје и да не осуђујем брата свога, јер си благослоен у векове векова. Амин.

Зашто ова кратка и једноставна молитва заузима тако важан положај у целокупном богослужењу за време поста? Зато што на јединствен начин набраја све *негативне* и *позитивне* елементе покајања, образује, да се тако изразимо, „подсетник“ за наш индивидуални подвиг у посту. Подвиг је усмерен најпре у правцу ослобођења од неких основних духовних болести које формирају наш живот, и омогућавају нам да почнемо да се окрећемо према Богу.

Основна болест је „празност“ (лењост). То је она чудна лењост и пасивност целокупног бића, која нас стално убеђује да је промена немогућа, па стога и непожељна. У ствари, то је дубоко укорењена сумња, која на сваки духовни изазов одговара „чему, ради чега?“ и чини од нашег живота ужасну духовну пустош. То је корен сваког греха, јер трује духовну енергију у самом њеном корену.

Резултат такве лењости – „празности“ је „униније“ – туга. То је стање очаја, малодушности, које су сви Оци духовности сматрали као највећу опасност за душу. Малодушност је немогућност да човек види било какво добро и било шта позитивно. То је свођење света на негативизам и песимизам. То је демонска сила у нама, јер је ђаво у својој основи *лажа*. Он човека лаже о Богу и о свету; он испуњава живот тамом и негацијом. „Униније“ је самоубиство душе, јер ако обузме човека, он је апсолутно неспособан да види светлост и да је жели.

„Љубоначалије“ – пожуда! Ма колико изгледало чудновато, „празност“ и „униније“ испуњавају наш живот *пожудом*. Обезбеђивањем целокупног става према животу, чинећи живот бесмисленим и празним, „празност» и „униније“ присиљавају да тражимо компензацију у коренито погрешном ставу у односу на друге особе. Ако мој живот није оријентисан према Богу, није усмерен на вечне вредности, он ће неизбежно, постати себичан и егоцентричан, а то значи да ће сва друга бића постати средство за задовољењс моје себичности. Ако Бог није Господ и Господар мога живота, тада ја постајем свој господар и апсолутни центар свога сопственог света, и све почињем да вреднујем у терминима *мојих* потреба, *мојих* идеја, *мојих* жеља, и мојих процена. Пожуда је на тај начин најосновнија изопаченост у односу према другим бићима, тражење начина да им се она потчине. Она није безусловно изражена у стварној побуди да се влада, да се доминира над „другима“. Она може да се испољи у индиферентности,

Васкрсење Христово, црква Светог Марка у Београду

омаловажавању, незаинтересованости, безобзирности и непоштовању. То је заиста „празност“ и „униније“ уперено овог пута против других; оно употпуњава духовно самоубиство са духовним убиством.

Најзад, „празнословије“. Једино човек, од свих створења, обдарен је даром говора. Сви Оци виде у томе „печат“ слике Божије у човеку, јер се сам Бог открио као Реч. Али, реч као врховни дар је истовремено и врховна опасност. Будући основним изразом човека, средством његовог осмишљења, говор је из истог разлога и средство његовог пада и саморазарања, преваре и греха. Реч спашава и реч убија. Реч надахњује и реч трује. Реч јс оруђе истине и демонске лажи. Имајући крајње позитивну силу, она има и ужасно негативну снагу. Она заиста ствара позитивно или негативно. Када одступи од свог божанског порекла и сврхе, реч постаје „празна“. Она неминовно условљава лењост, пожуду, очајање, а живот преобраћа у пакао. Она постаје самом силом греха.

Ово су четири негативна услова покајања. Они су препреке које треба савладати. Али једино сам Бог може да их уклони. Према томе, први део молитве поста јесте крик из дубине људске беспомоћности. Затим се молитва креће у правцу позитивних циљева покајања, а има их опет четири.

Чистота, целомудрије! Ако се овај израз не сведе само на његово сексуално обележје, а то се погрешно веома често чини, чистота се разумева као позитивна супротност „празности“. Тачан и потпун превод грчког „софросини“ и црквенословенског „целомудрије“ требало би да буде „чистота умовања“. Лењост је, пре свега, расипање, трећење, распусност – скрханост наше визије и енергије, неспособност да сагледамо целину. Тачно његова супротност је *целовитост.* Ако обично под чистотом замишљамо врлину супротну сексуалној распусности то је због тога што се слаби карактер нашег постојања нигде боље не пројављује него у сексуалној пожуди – отуђењу тела од живота и контроле духа. Христос је у нама обновио целовитост, у нама је успоставио истинито мерило вредности и поново нас вратио Богу.

Први и најдивнији плод ове целовитости или чистоте је *понизност*. О њој смо већ говорили. Она, изнад свега другог, представља победу истине у нама, одстрањивање сваке лажи, сагледавање и прихватање ствари онаквих какве су, а самим тим сагледавање Божије величанствености, доброте и љубави у свему. Стога је речено да је Бог милостив понизнима и да се противи гордима.

Природни пратиоци стрпљења су чистота и понизност. „Природни“ или „пали“ човек је нестрпљив. Слеп у односу на самог себе, он је брз да суди и осуђује другог. Пошто је његово знање о свему крње, непотпуно и искривљено, он све мери према властитом укусу и идејама. Индиферентан према сваком изузев самом себи, он жели да му живот буде успешан, овде на земљи и то одмах. А стрпљење је божанска врлина. Бог је стрпљив не стога што је „благ“ већ зато што сагледава дубину свега што постоји, што је Њему отворена унутрашња реалност ствари, коју, у нашем слепилу, ми не можемо да видимо. Што ближе прилазимо Богу, постајемо све стрпљивији и тада се у нама све више одражава безгранично поштовање према свим бићима, а то је већ божанска особина.

Најзад, круна и плод свих врлина, сваког раста и напора, јесте *љубав* – она љубав коју, како смо већ рекли, може једино Бог да подари. То је дар који је циљ и сврха свих духовних припрема и праксе.

Све је сабрано и обухваћено завршним делом молитве. Молимо „да уочимо своја прегрешења и да не осуђујемо свога брата“. Али постоји једна опасност: гордост. Гордост је извор зла, а све зло је гордост. Па ипак није довољно само да уочимо своје грехове. Чак и ова очигледна врлина може да се преобрати у гордост.

Духовни списи су пуни опомена упућених против суптилних облика псеудопобожности која, под плаштом смирености и самоосуђивања може да одведе у праву демонску гордост. Када „увидимо властите погрешке“ и „не осуђујемо своју браћу“, када се, другим речима, чистота, понизност, стрпљење и љубав у нама сливају у једну целину, тада и само тада бива у нама уништен највећи непријатељ, наиме, гордост.

Метанишемо после сваке молбе. Метанисања нису ограничена само на молитву Св. Јефрема Сирина. Она сачињавају једну од специфичних карактеристика целокупног посног богослужења. Али у молитви Св. Јефрема је значење метанисања најбоље изражено. У дугом и тешком напору духовне обнове, Црква не прави разлику између душе и тела. Цео човек је отпао од Бога. Цео човек треба да буде обновљен, цео човек треба да се врати Богу. Катастрофа греха и лети до превласти телесности – животиње, нерационалног и пожуде у нама – над духовним и божанским. Међутим,

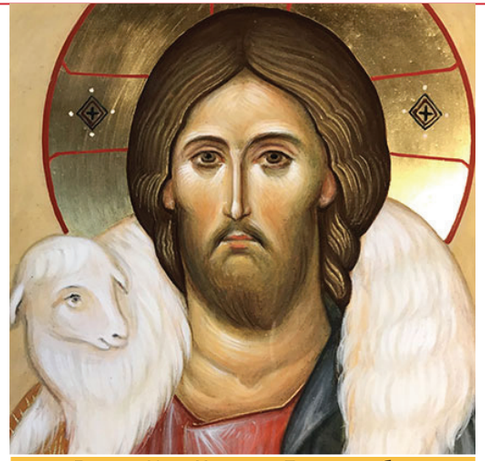

Господ Исус Христос, Пастир добри

само тело је узвишено, тело је свето. Оно јс толико свето да је сам Бог „постао човек“. Према томе није тело презрено или занемарено у односу на покајање и спасење. Оно је обновљено и враћене су му његове основне функције: да се преко њега изрази живот духа и да буде храм непроцењиве људске душе. Хришћански аскетизам је борба, не *против* тела него *за* тело. Из овог разлога каје се цео човек – душа и тело. Тело учествује у молитви душе баш као што се и душа моли кроз тело и у телу. Метанисања су „психосоматски“ знак покајања, понизности, обожења и покорности. Она су посни ритуал par excellence.

- *Делови текста преузети из књиге Велики пост протојереја Александра Шмемана*

КРУНА И ПЛОД СВИХ ВРЛИНА, СВАКОГ НАПОРА, ЈЕСТЕ ЉУБАВ – ОНА ЉУБАВ КОЈУ, КАКО СМО ВЕЋ РЕКЛИ МОЖЕ ЈЕДИНО БОГ ДА НАМ ПОДАРИ

СВЕТЛОНОСНА ХАЉИНА СТРАДАЊА

Познајемо Бога негујући однос, а не разумевајући неки појам

• *ХРИСТО ЈАНАРАС, теолог*

Како приступамо Великој Седмици? Наоружани само убеђењима и психолошким осећањима, или са захтевом за реалним одговорима на пресудна егзистенцијална питања?

У религијској речи данас чини се да углавном одјекују рационалистички ставови и психолошка убеђења. Изостаје тумачење, онога преко чега се прелази као да је само по себи јасно и нема расветљавања онога што је непознато. Слушамо у проповедима: „Богочовек Христос је распет за нас. Поднео је смрт, да би нас спасио од греха. Васкрсао је из мртвих, да би нам даровао вечни живот“. Какву реалност представља за човека данашњице свака од ових речи? На шта опипљиво оне упућују, уколико се ослободимо психолошке навике прихватања не протумаченог смисла?

Само реч смрт за све нас има призрак искуства. Знамо по самим стварима да човек умире. Знамо да ће за свакога од

Христо Јанарас

нас доћи последњи час заједно са природном агонијом пред непознатим. Ово је извесност, коју доживљавамо трагично, а није рационалистичко „убеђење“ или

психолошка обмана. Као што је опипљиво искуство такође и аутентичност сваког човека, јединствен и непоновљив поглед и осмех, топлина гласа, драж гестикулације, изненађење љубавне непосредности, посебност која се очувава у саздању сваког човека.

Имамо потребу да религијска реч својим значењем упућује управо на оваква истинита искуства. Шта значи *Богочовек*? Како се опитно приступа појму *Бог* и каквим егзистенцијалним потенцијалима располажемо ми људи, да и неприступни Бог може да постоји на начин на који постоји човек? Који је то наш *грех*, због којег је требало да Бог као човек буде распет? Да ли су то преступи које религијска реч громогласно разобличава – крађе, лаж, жеђ за наслађом – који често бивају условљени неконтролисаним психолошким слабостима? Да ли је могуће да ужас смрти буде сразмерне тежине таквим застрањењима? Шта од човека преживљава после смрти, када хришћанство јасно одбацује платоновску *бесмртност душе*? Говори се о вечности као о кошмарном бескрајном времену, док квантна механика, која је реалнија, уверљиво предочава да су време и простор само функције присуства материје, да је оно што је постојеће и стварно у самој енергији природе света – безвремено и бездимензионално у свом квантном саставу.

Међутим, оно што је задивљујуће у Великој Седмици православног црквеног искуства јесте чињеница да сваки њен елемент – драматургија, поезија, икона, мелос – изводи на површину онтологију, а не убеђења или психолошка осећања.

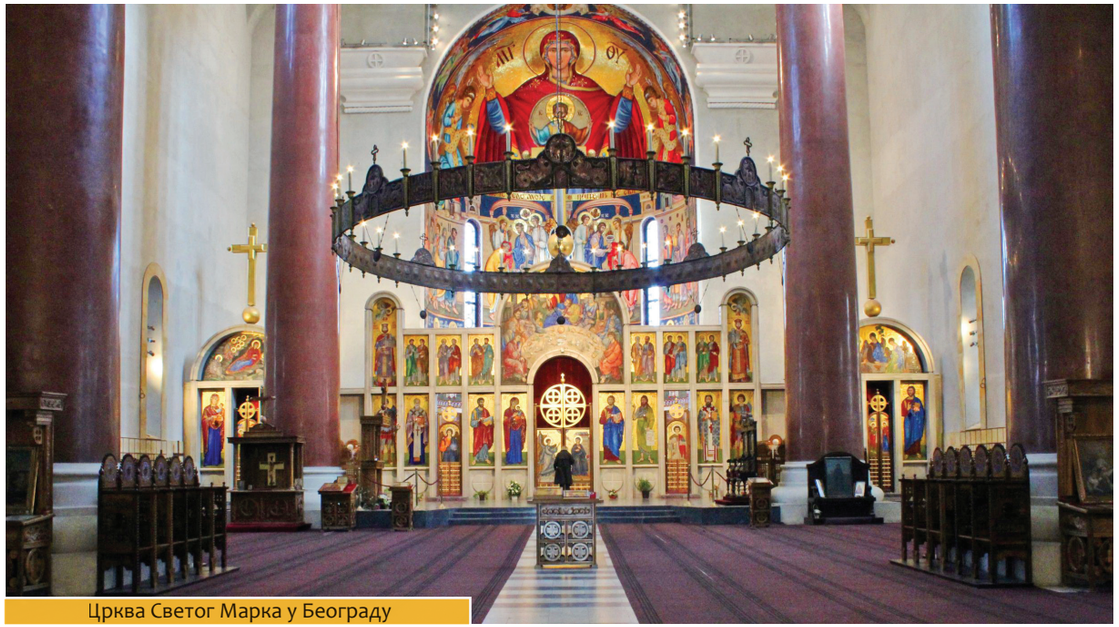
Црква Светог Марка у Београду

То што су тумачи црквене речи данас већином свој израз *претворила у религију*, и то до нивоа детињасте рационалистичке идеологије (само ради психолошке и морално-поучне потрошње), симптом је углавном наше културне заосталости. Симптом сасвим сличан симптому наших детињастих напредних атеиста, који се задовољавају метафизиком случајности, бесмислом самопостојања и аутономије природе – ирационалношћу постојања и кошмарним бесмислом личног живота.

Велика Седмица Православних је увођење у опитно опипавање онога што је истински постојеће и стварно. *Познајемо Бога негујући однос, а не разумевајући неки појам*. Као што је *мајка* однос, а не појам – однос који васпоставља бебу у словесни субјект, опитно је уводећи у свет језика и симбола, у самосвест и различитост. Тако и у опиту Велике Седмице, и уопште у искуству Цркве, то је начин односа – свет поезије и симбола, иконе и драматургије, поста и очишћења, који нас опитно уводи у познање које произлази из нашег љубавног одговора на љубав Бога према сваком човеку.

У Великој Седмици Бог бива познат, не мисаоним узлажењем ка *узрочном начелу* свега чулног, него једино као *Женик* – као махнити заљубљеник у личну посебност човека. У односу са Њим, у односу који се доживљава као начин црквено-евхаристијског заједништва живота, наша питања добијају, не психолошки или рационалистички, већ опитно потврђен одговор: Да, једино лични Бог и лични човек имају самосвесни живот и могу постојање остваривати као однос. Богочовек је историјска опитна потврда стварности *личности*. Личност је *биће човеково*, срећом неприступно за платоновске и њутновске дефиниције, *биће* које остварује постојање као *однос* са могућношћу слободе од природе. Уколико однос бива заробљен у границама створености природе, рачуна се као време. Пуноћа односа је слобода од времена. То је вечност као бездимензионална непосредност, чији предукус доживљавамо у свакој истинитој љубави, док је неуспех или одрицање од односа, егоистични себецентризам, грех, добровољно лишавање живота и смрт. Смрт се побеђује једино љубавном самопредајом односу, одазивањем на махниту љубав Женика Бога.

Искуство Велике Седмице преображава и овде изречене несавршене дефиниције у откровењски опит (опипавање[1]). „Истина је у самим стварима, а не у речима“.

7. 4. 1996. године

● *Са јелинског превео Дејан Ристић*

---

1 Аутор на овом месту користи израз ψηλάφησις– опипавање, који срећемо у Првој саборној посланици Светог Јована Богослова – *Што беше од почетка, што смо чули, што смо видели очима својим, што сагледасмо и руке наше* ***опипаше****, о Логосу живота (1 Јн.1,1)* – као синоним за опит, искуство, непосредно уверавање. Такође и у догађају јављања Господа Апостолу Томи по Васкрсењу, који се код нас често у народу и иконографији погрешно назива *неверство Томино*, употребљен је исти израз, ΗψηλάφησιςτουΘωμά – *Опипавање Томино*, то јест непосредно уверавање Томино опипавањем/додиривањем рана васкрслог Господа. *Прим. прев.*

О КРСТУ И ВАСКРСЕЊУ

Уколико смо ми учесници неизмерне љубави Божије, онда је свет у коме живимо испуњен обиљем смисла и радости које се једино налазе у Христу

• *Презвитер ВЛАДИМИР ПЕКИЋ*

Једна од најупечатљивијих мисли која је изречена на тлу Европе у последњих 150 година је Ничеова „Бог је мртав“. Сваком верујућем ове речи звуче, најблаже речено, онеспокојавајуће, а строго говорећи, бласфемично. Само човек потпуно помраченог ума може изрећи тако нешто. Кроз ову мисао, Фридрих Ниче је хтео да укаже на нихилизам који обузима Европу. Наиме, човек је доживео обесмишљавање и пропадање оних вредности које су карактерисале дотадашњу људску мисао. По Ничеу, филозофи су до тада свет и историју доживљавали као смислене и разумне. Унутрашњи процеси у природи имају своју закономерност, сврху, смисао. Самим тим постојање света као и човека су имали значај јер су свет представљали као уређен, у коме је човек тај који том свету даје печат смислености. Небитно је било да ли је то верски или филозофски став.

Ниче је, пак, сматрао да су то у ствари само покушаји да човек избегне хаос у којем у ствари овај свет почива и који је једини реалан заправо. Човеку је неподношљиво да пројми да свет у коме живи почива на потпуној случајности.

Васкрсење Христово

Стварност је заправо безоблична и хаотична. Тако и разни филозофски и религиозни системи и учења који прокламују метафизичке основе постојања света су заправо велике заблуде које треба разрушити. Ниче на једном месту говори: „Преклињем вас, браћо, останите верни Земљи и не верујте онима који вам говоре о надземаљским надама. Тровачи су они, знали то или не. Презирачи живота су они, одумиру сами затровани и Земља их је сита: па нека се очисте са света.“ Стога мисао о „смрти Бога“ код Ничеа буди ново виђење света који је лишен почетка и циља. Ако је из перспективе метафизике тако, онда и морал губи потпуно на својој вредности. Ако је Бог мртав, нестаје темељ морала и истине. Колико је ово блиско речима које Достојевски ставља у уста Ивану Карамазову и многим јунацима његових романа? Када читамо Достојевског, колико год знали и били уверени у дубоку православност његове мисли, нихилизам у његовој изведби звучи заводљиво. Као и Ничеов. Он у човеку може побудити једну врсту бунта и пркоса у односу на устаљене хијерархијске вредности које врло често, историјским трајањем окоштавају и на крају постају беживотне форме живљења које и оне који у њима учествују вуку у своју беживотност. Као да имамо жељу да ударимо шамар управо таквом свету. Ниче је у дотадашњој људској мисли и историји управо видео окошталу и беживотну структуру. С тим да можда његове речи „Бог је мртав“ могу значити и то да су га људи убили? „Гдје је Бог?“, узвикнуо је. „Рећи ћу вам. Убили смо га ја и ти! Сви смо га ми убили!“ – пише Ниче.

Пре него што провокативну мисао овог немачког филозофа прогласимо за светогрђе, хајде да размислимо о томе да овај шамар који је Ниче ударио Европи

асоцира на шамар који је Христос ударио јеврејским стрешинама. Јер Господњи одговор на питање које му поставља првосвештеник да ли је Син Божији, Господ одговара: „Ти каза. Али ја вам кажем: од сада ћете видјети Сина Човјечијега гдје сједи с десне стране Силе и долази на облацима небеским“ (уп. Дан. 7,13). Реакција на то је била ништа друго него смрт Христова. Изгледа да је Ниче закаснио са дијагнозом о смрти Бога.

Тумачење Евхаристије о. Александар Шмеман почиње речима: „Овај свет је одбацио Христа... Раздробљени живот света био је сакупљен у Његовом животу. Он је био жила куцавица света, а свет га је убио; али у овом убиству умро је и сам свет. Он је изгубио последњу шансу да постане рај, тј. оно за шта га је Бог створио... за учињено добро Он је био разапет.“ Голгота је својеврсна жижна тачка света. Колико год овај свет био добар, праведан, мирољубив, не може бити, по речима о. Александра, оно за шта га је Бог наменио. Као хришћани морамо бити свесни тога да је Крст крај света. Он је моменат где свет пада у безнађе, где се руши сваки поредак. Људи који су разапели Христа, репрезенти старозаветног и грчко-римског света, управо су свет који нам је дарован за живот убили у покушају да сачувају илузију његове смислености. Заправо да сачувају окоштали систем и структуру која је умртвљивала и њих саме, али у којој су они имали илузију некакве моћи, власти и положаја (уп. Лк. 12,16-20; Мт. 19, 16-23; Лк. 16, 19-31; Јн. 11,48). Христос нам својим страдањем на крсту управо указује на бесмисао сваке људске конструкције, поретка и смислености који човек учитава у овај свет. Он ће, нужно, водити

ка затварању и идолопоклонству према самом свету. Не заборавимо да је и грчка филозофска мисао настала на спевовима о настанку богова и света, као и Јудејци који имају библијску повест о стварању. Међутим, проблем је настао у томе што су и једни и други религиозну основу људске мисли, услед заслепљености собом, свели на пуке логичке форме и на личну корист. Апостол Павле у Посланици Коринћанима наводи чувене речи које демистификују и огољују надменост човекове мисли. „Пошто, дакле, у премудрости Божијој свијет мудрошћу не позна Бога, изволи се Богу да лудошћу проповиједи спасе оне који вјерују“ (1.Кор. 1, 21).

По апостолу Павлу Крст је симбол који обесмишљава мудрост овога света, постављајући лудост и скандал Христовог распећа као мерило свету (види 1. Кор.1, 17-31). Постављајући, по речима

> По апостолу Павлу Крст је симбол који обесмишљава мудрост овога света, постављајући лудост и скандал Христовог распећа као мерило свету

Шмемана, крај сваке овоземаљске радости, задовољства човека светом и самим собом. Истовремено, Крст објављује страдање, муку и тескобу да и у нама умре тај илузорни свет задовољства и среће. Другим речима, морамо се ухватити у коштац са бесмислом који нам открива Голгота (уп. Рим. 6, 4-14). Трагика Ничеа лежи у томе што је он, сусревши се са њим, урадио исто што и они које је критиковао – побегао је од суочавања са њим.

Мироносице на гробу Господњем

Дошавши рано ујутро да помажу тело Христово, жене мироносице видеше призор који их у потпуности затиче. Призор је свима познат – празан гроб. Христос је васкрсао. Анђео силази, по речима Св. Јована Златоустог, да помери камен са гроба да би се жене увериле да тела Христовог нема. Ако је Голгота са распетим Господом који потпуно доминира, призор који је набијен смислом који говори о бесмислу, онда је празан гроб призор који управо представља крајњу супротност. Празнина Христовог гроба нам не говори ништа, као и мироносицама, осим да је он симбол смрти. Гроб са телом, особито Христовим, изгубио би на силини значења због тела које је у њему. Овако, гроб нам указује на смрт. И на сву празнину коју та смрт носи. Али чињеница да Христовог тела нема, говори и то да је та смрт доведена

Братство цркве Светог Марка у Београду

до бесмисла. Како каже апостол Павле: „Победа прождрије смрт“ (1.Кор. 15, 54) Празан гроб нам може указивати својом празнином и на неизрецивост онога што се десило – Васкрсења. Познато је да су речи мироносица о Христовом васкрсењу код апостола окарактерисане као бунцање, збуњеност. Саме мироносице су се бојале, обузео их истовремено страх и радост, нису смеле никоме да кажу. На све то речи анђела, нпр. у Еванђељу по Луки, који им говори: „Што тражите живога међу мртвима?“ – у себи носе и извесну дозу сарказма. Тако доводи у питање саме основе људске логике.

Није лако човеку са Богом. Призори које нам приређује, било да смо посматрачи или читаоци његових дела у историји, провоцирају. Провоцирају ништа друго до људски комформизам и уљуљаност услед осећања самодовољности. И то је нешто што је у човеку присутно без обзира којој епохи припадао, да ли је верујући или не. А то човек жели да сачува. Међутим, Бог нас стално убада и подстиче да напустимо ту уљуљаност и сигурност. Куда год да се окренемо пред нас искочи некакав бесмисао.

И питање се поставља, где онда наћи смисао који није угрожен? Одговор колико год да је једноставан, захтева ангажовање свих наших способности. Одговор је: „Али Бог показује своју љубав према нама, јер још док бијасмо грјешници, Христос умрије за нас... Јер сам увјерен да нас ни смрт, ни живот, ни анђели, ни поглаварства, ни силе, ни садашњост, ни будућност, ни висина, ни дубина, нити икаква друга твар неће моћи одвојити од љубави Божије, која је у Христу Исусу Господу нашем“ (уп. Рим.5,8 и 8,38-39). Другим речима, уколико смо учесници ове неизмерне и бескрајне љубави Божије, онда је свет у коме живимо испуњен обиљем смисла и радости који се једино налазе у Христу, Распетом и Васкрслом, који је Живот света и који „што живи, Богу живи“.

НАШ БОГ, ТВОРАЦ И ИЗБАВИТЕЉ

СМРТ ГОСПОДЊА И ВАСКРС КАО ЖИЖНЕ ТАЧКЕ НАШЕГ БОГОСЛОВЉА И БОГОСЛУЖЕЊА

• *ВУК ЈОВАНОВИЋ, вероучитељ*

ЈЕР кад год једете овај хљеб и чашу ову пијете, смрт Господњу објављујете, докле не дође. – 1 Кор.11,26

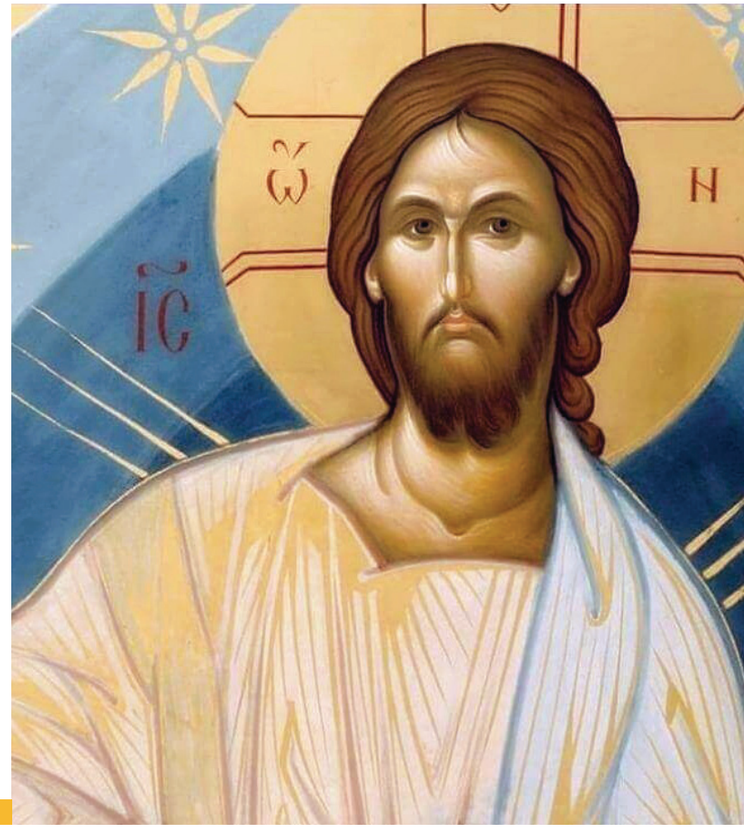

Господ Исус Христос

Господ Исус Христос је Цркву организовао око празничне пасхалне трпезе. А та последња, посебна, *тајна вечера* била је испуњење целокупног јеврејског богословља спасења. На који начин? Тако што је Христос низом интервенција у оквиру самог обреда, а затим и својим страдањем, које је следило као даља разрада онога што се збило за трпезом, спојио неколико кључних спасењских мотива око којих је јеврејска побожност исплела своје богословско ткање. За Јевреје Христовог времена није било сумње у то да ће Бог послати Спаситеља, и да ће тај *Месија* (јевр. *Помазаник*, грч. *Христос*) на неки начин *испунити Писма*. Но, у том њиховом ишчекивању постојала је напетост, јер су у предању напоредо стајале различите концепције тог спасавања.

Стари завет целом својом структуром сведочи нам о вери и нади Изабраног народа. Ти свештени текстови сложно објављују: *Наш Бог, Творац, такође је и наш Избавитељ!* Када Га праведник дозива, Он чује и види, и спасава. Без обзира што бисмо ми можда желели да је друкчије, ипак *сотириологија*, учење о начину на који Бог спасава свој свет, у Светом писму није систематично изложена. Нема текста који анализира, аргументује и усклађује одређене тврдње и исказе, како би пред нас изнео кохерентну теорију. Оно што уместо тога налазимо су, кроз цео старозаветни корпус посејане слике: историјске, у којима Бог избавља Израиљце а кажњава њихове непријатеље; песничке, у којима Господ *праведнике љуби, а грешнике милује*; пророчке, где се дотадашњи примери Божије бриге и љубави постепено уобличавају у *месијанску наду* – веру да ће Бог учинити (или национално, или опште) спасење, и обновити, преобразити (или јеврејски народ, или целокупну творевину). Мојсије опева *Бога који се дивно прослави, јер баци коња и коњаника у море*, а свој народ *проведе кроз море као по сувом*. Псалмопевац моли за опроштај грехова, и својих и народних, јер од Божије милости зависи *спасење целе земље*. На крају, као вероватно највеличанственија визија, нуди нам се следећа сцена: Свети пророк Исаија кличе, и позива цео народ на радовање и клицање, пророкујући да долази дан када ће *лав и јелен пасти заједно*, када ће *мачеви бити расковани у раонике*, када ће *Бог отрти сваку сузу из ока*.

Храм Васкрсења Христовог, Јерусалим

У Христово време, писмознанци нису се слагали у томе шта Писмо каже о *начину* на који ће Бог извести то чудесно дело (националног и/или општег) спасења. Спаситеља су очекивали као *победника*, који ће *доћи на облацима*, али истовремено, и веома збуњујуће, поједини одељци Старог завета говоре о Спаситељу као о *Слуги Божијем*, који ће бити *рањен за наше грехе*, и *чијом се раном ми сви исцелисмо*. Тај *страдалник* обрадоваће Јерусалим тиме што ће у њега ући *на магарцу*, али та скромност има неочекиван исход: Месија улази у Јерусалим да би се у њему, у Светом граду, *зацарио*! Дакле, можемо приметити да се кристалишу два схватања. Према првом, Бог треба да постане *цар Јевреја*, да влада. Посебно сагледавање целокупне историје јеврејског народа, онако како је нуди Писмо, међутим, захтевало је да спасење *не наступи* као тријумф, већ као пораз – *Слуга Божији* мора да страда, а сви треба да Му се ругају и да Га сматрају за грешника и пораженог. Тај образац структурише све библијске приповести, од Авеља и Јосифа до прогоњених пророка епохе вавилонског робовања и мученика макавејског доба.

Као што ни у Христово доба Његови савременици нису успевали да разреше ову својеврсну загонетку, и данас та двојственост за многе стоји као препрека целовитом сагледавању Писма. Не препознајући Распетог и Васкрслог Христа као жижу целог Писма, нису нашли начин да помире библијски тријумфализам са, једнако библијском, кротошћу, или снагу са милошћу и спасење са страдањем. А Црква Христова, напротив, у свом богослужењу и богословљу чува увид Светог апостола Павла, *тајну скривену од постања света*, о томе да је управо Христос својим речима и делима *испунио сав домострој спасења*. О томе сведоче новозаветни текстови, поредак богослужења и црквена химнографија, а остваривање тог *Царства* можемо да видимо и у *Житијима*, где Христова светлост светли у најживљим бојама личних подвига љубави, доброте и побожности.

- - - - - -

На почетку Свете Литургије, чији је Свето причешће врхунац, објављујемо да је дошло Царство Божије – *Благословено Царство Оца и Сина и Светога Духа*

- - - - - -

У својој Крсној смрти Христос је ујединио две велике, моћне али противречне библијске сотириолошке визије.

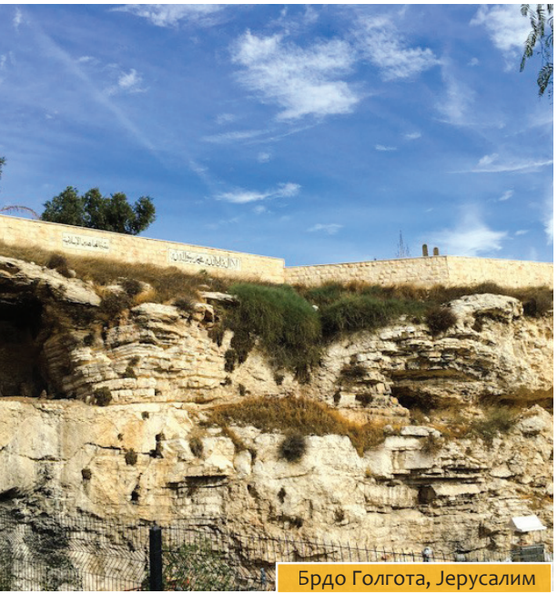
Брдо Голгота, Јерусалим

Он је *јагње Божије које узима на себе грех света*, али та жртва стоји као крунисање (*трнов венац*) за *цара јудејског* (натпис изнад Христове главе). Зато се причешћујемо *хлебом* који зовемо *агнецом* (црквенословенски *јагње*), а на почетку Свете Литургије, чији је Свето причешће врхунац, објављујемо да је дошло Царство Божије (*Благословено Царство Оца и Сина и Светога Духа!*). Он је *кротак* и *јаше на магарцу*, али *васкрсава Лазара*, *истерује трговце из Храма*. Он је *истинити бесмртни Бог*, али и *истинити човек*, Онај који својом *смрћу смрт уништи*. Он је *истинита Пасха*, јер је и *заклано јагње* и (*Божији Син*) *првенац*. У Њему се открива смисао Аврамовог приношења Исака на жртву Богу, јер се у Христу сједињују син принет на жртву, *Исак*, и Исакова замена – *ован*.

Наш Господ своје искупитељско страдање организује управо наступајући са таквим збиром поистовећења. Он бира да страда у оквиру прослављања Пасхе, када организује и Тајну вечеру, установљава заједницу око трпезе и упућује ученике на све елементе нове заједнице у коју их позива.[1] Пасха је празник ослобођења из египатског ропства, то је богослужбено сећање на ноћ у којој је Бог *походио Египат*, побио првенце јеврејских мучитеља, и баш тиме, том *смрћу*, уништио *богове египатске* и ослободио Израиљ. Истовремено, јеврејска деца су поштеђена смрти, јер су Јевреји своје куће *обележили јагњећом крвљу*. У истој ноћи, Египћани наричу, а народ Божији кличе. Дакле, у живом молитвеном сећању Јевреја чува се двострукост Божијег дела спасења: једни умиру, да би други живели – једни плачу, да би други славили. У хришћанском искуству *учешћа у Христовој смрти* (кроз обред крштења и кроз трпљење различитих животних страдања) и *Његовом васкрсењу* (кроз учешће у Светој Литургији, као догађају у коме се сједињујемо са Васкрслим Господом), међутим, ова раздвојеност је укинута. Славећи Васкрс, ми се радујемо, знајући да је и патња такође наша. Као што смо у Страсној седмици помињали Христове патње, знајући да су оне преображене, чињене *животворним* кроз Васкрсење.

Остајући у васкрсној радости, посведочимо свету да смо ученици Васкрслог. Изграђујмо Царство Божије негујући *христолику* љубав, која страдањем побеђује!

1 Према Господњим речима, чланови Цркве треба да међу собом имају христолику љубав: заповест нову дајем вам, да љубите једни друге као што ја вас љубих, и: од ове љубави нико нема веће, да ко живот свој положи за пријатеље своје.

ЕВАНЂЕЉЕ – РАДОСНА ВЕСТ

Праведници ће се веселити, радоваће се пред Богом, торжествоваће у радости (Пс. 67, 3)

• *ЈАЊА ТОДОРОВИЋ, књижевница*

„Радујте се, и опет велим, радујте се!“ (Фил. 4, 4) – ускликнуо је истинитим гласом свети апостол Павле, и ове речи су кроз простор и време стигле до нас у сили радости коју у себи носе. Чему се радују апостоли, чему се радују свети, чему се радују људи и народи? Шта је то у овом смртном и тужном свету достојно небеске радости која не пролази? Потпуни одговор на ово питање знају само хришћани. Знају поуздано јер њиховом душом провејава дах бесмртне радости, јер њихово срце игра при сусрету с Богом и Човеком, од радости сусрета са вишњим светом. Радујте се, радујте се, Христос вама господари! – поје свечано и узвишено свети владика Николај и даје одговор Коме се то Господару повинујемо с радошћу. Ето Чему и Коме се хришћани радују: Господу Исусу Христу – Богу вечне радости!

Бели анђао, манастир Милешева, 13. век

Радују се вечном непролазном радошћу коју нико и ништа, ни смрт, ни пакао, ни зли дуси, ни зли људи, не могу помутити, зато што: „Ову радост нико не може узети од вас“ (Јн. 16, 22) – рекао нам је сам Господ. Бог је саздао човека као круну стварања и венцима лепоте уресио славу његову.

Свет и васиона немају смисла без човека. Он им даје сврху постојања. Али, у тој задивљујућој васиони човек је неподношљиво сам и немоћан, без свога Саздатеља и јединог Пријатеља. У васиони човек је: свештеник, пророк и цар (Откр. 5, 10). Ово јесте велико достојанство од Творца добијено на дар.

Он свештенодејствује као у храму: освећује свет и приноси га Богу; пророкује, јер људима објављује вољу Божију и тајне Његове; царствује, јер крштењем постаје члан јединственог Богочовечанског организма Цркве, Бића Тројичног Бога, и Његовом силом царује над светом који сав у злу лежи.

Света Марија Магдалина

АНЂЕО РАДОСНЕ ВЕСТИ

Своје чудесно достојанство човек је спознао тек радосном вешћу коју је примио од анђела. Од светог Арханђела који као свећњак стоји пред престолом Творца. Која је најрадоснија вест коју је човечанство икада чуло, од почетка свог постојања до у вечност? Еванђеље – Радосна вест! Толико велика и важна да је Бог лично објављује преко анђела човеку.

Обраћа се прво сарадници Божијој – жени, Марији, речима радости: „Радуј се благодатна, Господ је с тобом“ (Лк. 1, 28)! Од свих речи, изабрао је управо – реч радост. И заиста, Марија се радује, јер се збива чудесна и преславна тајна. А преко ње саопштава је свима нама. Бог силази на земљу и рађа се у свету човечијем, постаје један од нас. Постаје наш пријатељ и брат. Ово је радост неописива за све богољупце. После овога догађаја живот хришћана, браће и сестара Христових, има потенцијал да буде свагда жизње радостан. Као подвижници у борби са свим оним што нас одваја од те радости пролазимо разне степене искушења и духовног узрастања, али конац сваке је – радост. Радост – јер је зло, тама, смрт, побеђено. И вечни живот у радости, тријумфује.

РАДОСТ ЈЕ ПЛОД ИСТИНЕ

Радосна туга је чежња за рајем; радосна је, јер очекује рајски удео; а тужна је, због жалосног живота на земљи у тами греха и сенци смрти. А радостотворни плач, који опет само хришћани познају, је очишћење од греха у сузама покајања што смо животом ожалостили Бога Љубави и отишли у прељубнички загрљај врагу. И плачем радосним, који крије утеху јер смо помиловани, опет заслужили опроштај. Жалост по Богу у себи носи силу радости, јер води у избављење. Православље је, између осталог, славље Живота у радости. Вечна је радост на небесима, а њен укус кушамо још на земљи. Грех, смрт и ђаво су побеђени, хришћани рођени водом и духом живе нови живот новог човека и не могу а да се не радују кад виде из какве страшне провалије и бездана греховног су се избавили свемоћном руком Божијом. Узрок ове радости је победа којом победисмо свет!

Праведници ће се веселити, радоваће се пред Богом, торжествоваће у радости (Пс. 67, 3), окусио је радост слатког укуса рајског блаженства и сам псалмопевац и пророк Давид. Радост долази од истине. Радост је плод живота у Истини. Цветови радости миомиришу свима. Плод храни и поји душе са источника бесмртности. Радост је опојна, као вино: прелива од виших ангелских чинова ка нижим и незаустављиво тече као река ка изабранима који су достојни причасници њене милоште. Радост је опевана у службама светих: Радуј се свети првоврховни апостоле! Радуј се пречиста! Радуј се блажена! Радуј се праведни! Радуј се пророче! Радуј се мучениче! Радуј се анђеле! Радуј се човече! Радуј се! Радуј се! Радуј се! – бруји многогласним појањем Црква Христова на земљи а глас њен чује се на Небу, које такође поје оду вечној Радости.

Сви кондаци и тропари и икоси речју и дахом представљају радовање бесконачно, са свима светима, у блаженству раја, радосном песмом без краја. Муке поднете за ту радост су ништавне. Плод страдања за Христа је радост, јер смо дали крв и примили дух, Дух Христов, силу с висине, силу обожења (Лк. 24, 49).

УЂИ У РАДОСТ ГОСПОДАРА СВОГА

„Радујте се, јер су ваша имена записана на Небесима“ (Лк. 10, 20). На небесима, пред очима Свевидећег. Радост Христова је јача од сваке овосветске радости. Он нам је обећао да верујемо у Њега, да идемо за Њим, да постанемо Његови да се радост наша испуни (Јн. 15 ,11). И да имамо радост Његову испуњену у себи (Мт. 17, 13). Радост налик анђелској, а радост анђела је неописива. Они у екстази вечне радости непрестано славослове песмом Господара радости јер Га гледају у слави небеској и само усклици радости у песми усхићујућој могу изразити осећања њиховог блаженства и среће.

Радост која провејава душама хришћана слична је радости анђелској. Објавитељ Еванђеља Радости обећава нам: „Радоваћете се и веселићете се у онај

Црква Светог Марка у Београду

дан“. И још једном: радоваћете се и веселићете се у онај дан (Јн. 16, 22). Почнимо да припремамо своје срце и ум и душу и тело да прими ту радост и да исту узврати Богу Туге радосне који се никад није смејао на земљи, а име му је Радост. Свом љубљеном ученику и тајновидцу Јовану, и другим апостолима, а преко њих и нама, Христос објављује: „Радујте се и веселите се, јер је велика плата ваша на небесима“ (Лк. 6, 23). И још: „Радујте се, јер су ваша имена записана у Књизи Живота“. И Вечни Живот се уселио у нас. „А плод Духа је: љубав, радост и мир“ (Гал. 5, 22). Васељена је апотеоза склада, лепоте и радости. А Царство Божије – неупоредиво више и бескрајно лепше. Зато: Радујте се људи весељем божанским! Весеље људско је дивно, а весеље божанско? То реч не може изрећи. Радујемо се јер идемо на свадбу. „Ми смо Његова слава и радост“ (1. Сол. 2, 20).

Евхаристија је Тајна Радости, света тајна свете радости. Душа човечија, невеста и кћи царева, сједињена са женником Христом, сином Божијим. Нема силније ни потпуније радости. „Од ове љубави нема веће“ (Јн. 15, 13). Царско весеље, прелива се на све, од обиља љубавне пуноте и лепоте и радости. „Уђи у радост Господара својега“, рећи ће лично Он кад дође поново у сили и слави својој. Благо ономе ко је достојан да чује ове речи. Божије весеље ће наступити тада, само за учеснике вечере љубави, са Христом и Светима, тајне вечере, о, каква надумна и надчулна радост! Торжество Цркве Христове у светлости васкрсења Христа и верних неће знати за крај. Васкрсење је осми дан, пун круг и нови почетак. Круг вечне небеске радости о којој овде говоримо. Радујте се праведни у Господу, праведнима приличи похвала, алилуја!

Радујте се, и опет велим, радујте се... Амин.

● Црква Св. Еванђелисте и Ап. Марка, на Св. Анастасију Римљанку, 2011. – Београд

БЕСЕДА НА ВАЗНЕСЕЊЕ

Данас је Спасовдан, празник Вазнесења Господњег са телом на Небо

● *СВЕТИ ЈУСТИН НОВИ (ЋЕЛИЈСКИ)*

Вазнесење Господње

Данашњим Празником завршава се Божић: завршава и објашњава шта је Господ Христос мислио кад је постао човек, шта је желео, шта је смерао, зашто се родио на Божић као човек, Он Бог, зашто је узео тело на Себе. Данашњи Празник казује нам ту велику и свету тајну и објашњава зашто је Господ постао човек, зашто је поругано и посрамљено и огрехованo и осмрћено тело људско узео на Себе. Какав је циљ томе, данашњи Велики Свети Дан објашњава нам то. Господ се оваплотио, Господ је узео тело на Себе, постао човек да тело човечје узнесе изнад свих небеса, да тело човечје прослави славом неисказаном, да га узнесе изнад свих Анђела и Арханђела и посади с десне стране Бога Оца. Ето ради чега је Господ узео тело на Себе: сав је пут пређен, тело људско, некада поругао у гресима, у смрти, у ужасу, у страхотама – то тело људско Господ узео на Себе и узнео на Небо.

| ТУМАЧЕЊЕ СВЕТОГ ПИСМА |

У дивним песмама и стихирама и молитвама данашњим непрестано се велича и слави тај чудесни тренутак Узношења (=Вазнесења) тела човечјег са земље на Небо. Анђели се чуде и диве, вели се, и не могу да дођу себи како то да човек до јуче смртан, грешан, сав у ропству ђавола, да тај човек, да тело његово, да природа његова узноси се са земље на Небо изнад Херувима и Серафима. Господ прославио човека славом која је узвишенија од славе Херувима и Серафима. Какво чудо, чудо човекољубља Божјег, какво чудо љубави Божје! Анђели не могу да схвате, а поготову ми људи мали и незнатни, мали, јер нас је грех смањио, мали, јер нас је смрт сатрла, мали, јер нас је ђаво задавио. Гле, Господ Благи тог таквог човека ослобађа греха, ослобађа смрти, ослобађа ђавола, ослобађа пакла и узноси природу његову изнад свих Небеса. Каква слава, каква част, каква љубав Божја!

Данашњи Празник јесте и празник којим се завршава и објашњава и Свето Богојављење: ради.чега се Бог, Који је постао човек, крстио у телу, ради чега је Он дошао Јовану да Га крсти? Зато што је примио на Себе тело човечије, да би показао телу људском пут од греха у Вечност, да би показао како човек може да очисти себе од свакога греха, како човек може да исцели себе од сваке смрти. Да, да исцели себе од смрти. Како? Светим Крштењем. Јер онда на душу човечју и на тело човечје ставља се Дух Свети, кроз Свету Водицу, и човек се очишћује од свега греховног, од свега смртног, од свега ђавољег. Тако је данашњи велики Празник... да је то тело (које је) Јован крстио на Јордану, и у које је примио такорећи сва наша тела, природу људску, узнесено на Небо кроз Свето Крштење и побеђен грех, побеђена смрт, побеђен пакао.

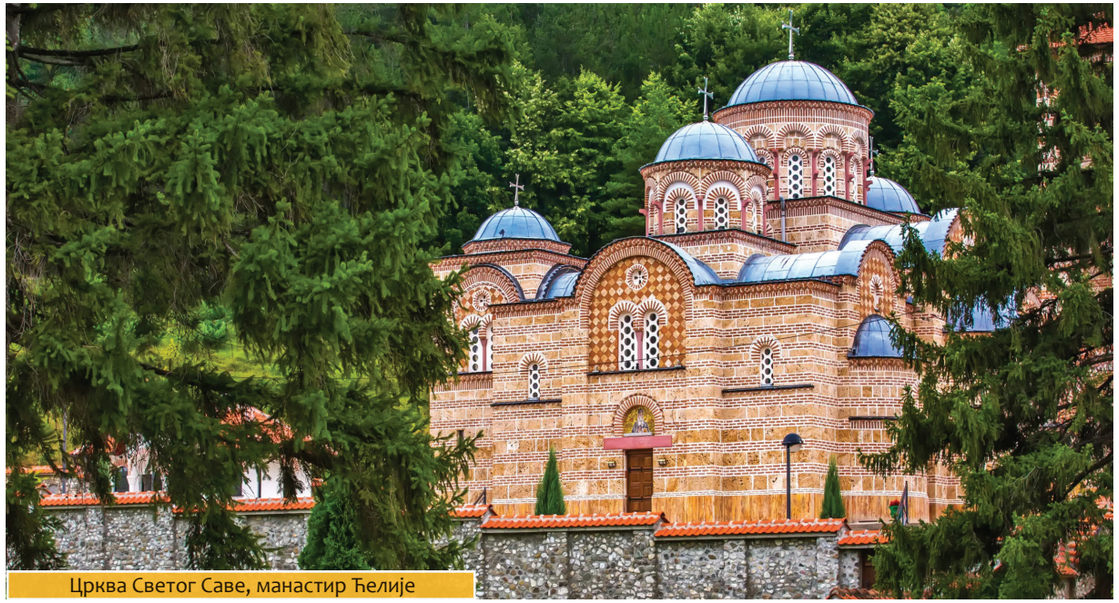
Црква Светог Саве, манастир Ћелије

Данашњи велики Празник завршава и објашњава и Преображење Господа Христа: зашто се Господ преобразио на гори Тавору, зашто је заблистао неисказаном светлошћу Божанском? Тело Његово човечанско заблистало је свом Божанском славом, ради чега? – Ради тога да би показао да тело људско, тело моје и твоје и свачије тело, свака природа људска и сва природа људска треба да буде испуњена Божанством, да је то њена намена. Зато је Бог створио тело да га ми испуњујемо Божанским силама.

Он је примио на Себе тело људско, како се вели у Светоме Еванђељу: „У њему обитава телесно сва пуноћа Божанства“. Ради чега? Ради тога да бисмо се и ми испунили том пуноћом Божанском, да бисмо се и ми обожили, и ми испунили свима Божанским силама, е да би те Божанске силе потисле из нас сваки грех, сваку страст, свако зло, сваког ђавола, сваку смрт. Ради тога је Господ показао ученицима на Тавору славу Своју.

Гле, то што је показао на Тавору, на данашњи велики Празник Вазнесења Свог, Он то чини свеопштим, узноси се на Небо са тако прослављеним телом у пуноћи Божанства и блистајући Божанством. Он, чудесни Богочовек, узноси тело човечје изнад свих светова, изнад свих бесмртних Херувима и Серафима, изнад свих Небеса. Опет, какав сјај, какво Божанство! Бог љубави, ето, даје човеку оно што нико слутио није.

Данашњим светим Празником завршава се и објашњава се, исто тако, и Велики Петак. Објашњава се кроз данашњи велики Празник зашто је Господ пострадао, зашто је распет био, зашто је умро на Крсту смрћу срамном и стидном, зашто је погребен био? Зашто? – Да смрћу својом сатре смрт, да смрћу Својом разори смрт, разори пакао, уништи сву силу и сву моћ демонских бића, црних и мрачних анђела и ђавола.

Он, Бог у телу, ушавши телом Својим у смрт, ушао је Божанством, и изнутра, када га је смрт приграбила и мислила је да ће Њега умртвити потпуно и заувек, Он после три дана васкрсава силом Свога Божанства; разара смрт и Васкрсењем Својим побеђује ради нас, ради тела нашег, бића нашег побеђује смрт и тако нама људима осигурава пут у бесмртност, телу нашем осигурава пут у бесмртност. Господ је Васкрсењем Својим пропутио пут телу нашем васкрсењем из мртвих. Тело ће наше васкрснути на дан Страшнога Суда. Зато је Господ васкрсао, да да природи људској ту силу, која ће тело људско васкрсавати из мртвих и свих смрти, победивши смрт. Тек данас, кроз данашњи и велики свети Празник, ми видимо и објашњавамо тајну Великог Петка. Он Свемоћни Богочовек, примио на Себе смрт, примио страшну срамну смрт на Крсту, смрт којом су обично били кажњавани највећи злочинци, да људскоме телу осигура бесмртни Живот Вечни, осигура Васкрсење и победу над свима смртима.

Данашњи велики Празник завршава и објашњава исто тако сво Еванђеље Господа Христа: ради чега је Господ донео свету Своје Еванђеље, Своје Божанско учење, шта је Он хтео тиме, шта Он хоће Својим Еванђељем давши га нама људима? Еванђеље значи: Блага вест. Да, свака реч Господа Христа јесте Блага вест за човека, за биће људско, за живот

људски. Тек данашњи Празник, велики и светли, својом светлошћу обасјава Еванђеље Господа Христа и показује: ето, свака реч Његова ради тога да човек излечи себе од греха, да човек излечи тело своје од греха, излечи душу своју од греха, излечи цело биће своје од греха, и од смрти, и од ђавола, и од пакла, и да се узнесе остваривши то учење, у живот изнад свих Анђела и Арханђела.

Заиста је Господ рекао великом и божанском Ученику: „Речи моје Дух су и живот су“. Живот и јесу његове речи, живот који се разлива по нашим душама, по нашем бићу када изучавамо, када читамо Свето Еванђеље, када живимо по њему. Ми осећамо како се кроз нас и по нашем бићу разлива бесмртност и Живот Вечни. Да, данашњи Празник показује то да је... једне ствари остварење Еванђеља Христовог. Тело људско је дато зато да испуни себе том силом, тим животом, тим Духом, који је у Светом Еванђељу Господа Христа.

Данашњи Празник завршава и објашњава васцелу Личност Господа Христа, Богочовека Христа: ради чега је Он дошао у овај свет, ради чега је живео у овоме свету, објашњава ради чега је Он и умро у овоме свету, ради чега је био погребен, ради чега је васкрсао? Сву ту велику и славну свету тајну, спасоносну за нас људе, данашњи велики Празник објашњава. Бог се јавио као Богочовек и остао Богочовек ради тебе, човече, ради сваког човека, ради васцеле људске природе.

Данашњи Велики и Свети Празник завршава и објашњава зато и сву тајну бића људског, бића човечјег. Сву тајну објашњава за нас Богочовек Христос:

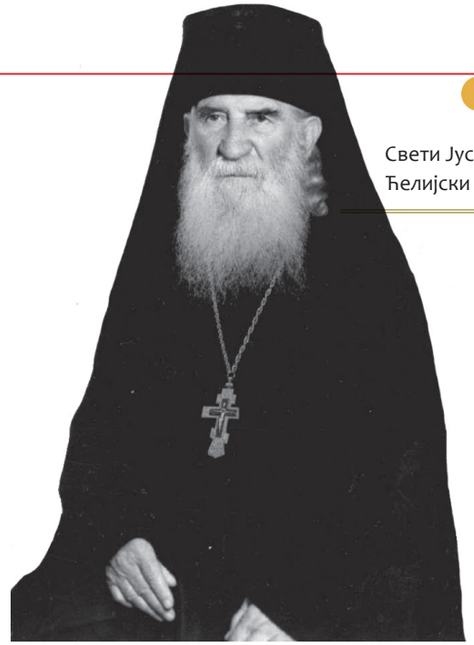

Свети Јустин Ћелијски

ради чега је човек створен, откуда је човек, од чега је човек, од какве материје? – Од тела и духа: и једно и друго тајна тело тајна, дух тајна. Како почиње човек у овоме свету, како је почео живот човечји и како се завршава живот човеков? Ето, сву ту велику и славну тајну о човеку, човечијем бићу, Господ је казао кроз данашњи Велики и Свети Празник.

Човече и брате! И теби и мени дато је тело да васкрсне из мртвих, да победи сваку смрт, сваки грех, сваког ђавола, сав пакао, и да вером у Господа Христа и животом по Светом Еванђељу осигура себи бесмртност и Живот Вечни, изнад свих Херувима и Серафима, изнад свих Небеса. Зато је мени и теби дато тело, зато је теби и мени дата душа – да осигурамо себи бесмртност и Живот Вечни, да осигурамо себи блаженство које је веће од анђелског и арханђелског, да осигурамо себи боравак с десне стране Бога Оца. Како ћемо и ја и ти боравити с десне стране Бога Оца ако не очистимо себе од греха, од свакога греха покајањем, и Светим Еванђељем Господа Христа?

Да, по чудесној љубави, Господ Христос ето, казује сву тајну нама људима овога света, а казује сву тајну и нашега бића. Ми људи, ко смо и шта смо? Све нас је Он створио. Зато је Бог постао човек, јер само Бог може казати човеку шта је човек. Зато је Бог створио човека. Он му је дао биће, Он га је извео из небића, створио га из ништа, из ништа створио човека, да му подари Вечни Живот, изнад свих Анђела и Арханђела. Каква тајна! Човек, божанско величанство – човек! Бог створио човека да га прослави Својим Божанским силама и Својим Божанством. Зато је Бог и постао човек и јавио се као Богочовек и остао као Богочовек да би човек, сваки човек у овоме свету ишао за Њим и постигао циљ, божански циљ свога живота – а то је вечно блаженство и Вечни Живот, изнад свих Небеса.

Да, ту велику и свету тајну, ту велику радост казује нам Света Црква данашњим Великим Светим Празником, Празником Вазнесења Господњег на Небо. Све песме брује тим слављем, све песме данас и молитве окићене су тим небеским цвећем, вечним и бесмртним цвећем мирисавим. И свршена је, вели се у једној дивној данашњој песми и молитви, извршена је велика тајна спасења. Господ је Христос, узневши се на Небо ради нас људи, завршио сав божански домострој спасења и извршио сав... спасења. Сјединио је земљу са Небом, сјединио је човека са Богом, и занавек остао Он Богочовек Својом Божанском природом.

Иако се телом Својим узнео на Небо, Он је Божанством Својим увек поред нас и борави међу нама. И, како се вели у тој дивној песми (=кондаку), говори свима нама који Га љубимо: Ево, ја сам с вама, и ко може на вас? Ко? Ни смрт, а камоли људи. Ни ђаво, а камоли злотвори. Извршити то велико и славно дело спасења човека и света, тај велики подвиг, највећи подвиг – нико није могао извршити до Господа Христа, Господа и Бога љубави. Он је уствари подарио роду људскоме једину истинску и вечну радост. Зато су се Свети Апостоли, како се вели данас у Светом Еванђељу, чули сте у Светом Апостолу, када се Господ на Маслинској гори на њихове очи узнео на Небо, вратили у Јерусалим са великом радошћу, радошћу великом, јер смрт је побеђена, ђаво је побеђен, грех је побеђен, пакао је разорен.

Зато је Бог створио човека. Он му је дао биће, Он га је извео из небића, створио га из ништа, из ништа створио човека, да му подари Вечни Живот, изнад свих Анђела и Арханђела. Каква тајна!

Човече и брате! – и тиме теби осигуран вечни Божански Живот на Небу са Чудесним Господом Христом, Који је сву нашу природу у Своме телу узнео на Небо, како се вели у Еванђељу, и посадио је с’ десне стране Бога. Њему, Јединоме Спаситељу рода људског, Њему, само Њему, част и слава, сада и увек и кроза све векове. Амин.

• *Пасхалне беседе – Том III,*
1966. година, манастир Ћелије

СВЕТА ЕВХАРИСТИЈА – ПРАВИЛО ВЕРЕ И ЗАЛОГ ВАСКРСЕЊА

Следовати Спаситељу јесте заједничити у спасењу

• *СВЕТИ ИРИНЕЈ ЛИОНСКИ*

Следовати Спаситељу јесте заједничити у спасењу... Јер Бог је непотребит а човек потребује Божије заједништво. Јер то је слава човеку: да остаје уз Бога и Њему служи... (Зато) треба следовати Богу и носити Дух Његов и имати заједницу (*општење*) с Богом, Који је непотребит, али потребитима даје Своје заједништво (*причешће*)... Зато је преко Мојсија, кроз оне друге (=*Старозаветне*) службе позивао у ове прве (=*Новозаветне*), то јест кроз оне праобразне у ове истините, кроз оне привремене у ове вечне, и кроз телесне у духовне, и кроз земаљске у небеске, као што је речено Мојсију: *Направићеш све по обрасцу онога што си видео на гори* (Синају - Изл 25, 40; Јев 8, 5). И он се 40 дана учио да држи речи Божије и небеске карактере (*нацрте*) и иконе духовне и праобразе будућих, као што и Павле говораше: *Пијаху из стене која иђаше за њима, а стена беше Христос* (1 Кор 10,4).

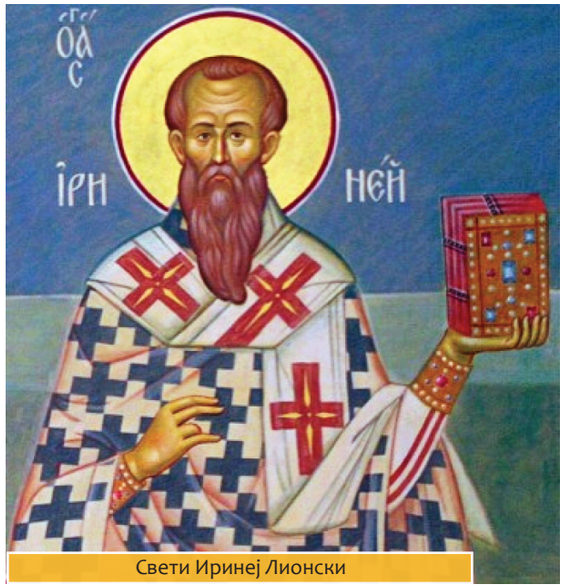

Свети Иринеј Лионски

Саветујући (Христос) Својим ученицима да Богу принесу првине од Његових сопствених творевина, не као да Он потребује, него да они не буду бесплодни нити неблагодарни, узео је хлеб од

творевине и заблагодарио, говорећи: *Ово је Тело Моје* (Мт 26, 26); и такође (узевши) чашу од наше творевине (=*вина*), исповедио је да је то *Крв Његова крв Новога завета* (Мт 26,28), те их је научио Новом Приносу, који је Црква од Апостола примила и у целом свету приноси Богу, Који нам даје за храну првине својих сопствених дарова у новом Завету... И Црква у сваком месту приноси (Литургију) Сведржитељу Богу кроз Исуса Христа, као што је кроз Пророка Малахију (1,11) наговестио: *И у сваком месту приносићете тамјан имену Мојем и Жртву чисту;* а тамјан су *молитве Светих*, како рече Јован у Откривењу (Отк 5, 8). Дакле, Принос Цркве, коју је Господ научио (Цркву) да приноси у целом свету, сматран је од Бога за чисту Жртву и она му је пријемљива, не као да Он има потребу за жртвом од нас, него онај који приноси сам бива прослављен ако му дар буде примљен (као Авељев). (...)

Црква, дакле, приноси Богу са простотом, зато је с правом њен дар сматран код Бога као Жртва чиста. Јер Принос Богу треба чинити, и у свему бити захвалан Створитељу, приносећи првине Његових сопствених творевина у чистој мисли (*вољи*), и вери нелицимерној, и нади сигурној, у љубави горућој. И овај Принос (*Св. Евхаристију*) једино Црква приноси чисто Створитељу, приносећи са благодарношћу од Његове творевине. Јудеји већ не приносе, јер нису прихватили Логоса (Христа), кроз Којега се приноси Богу, Нити приносе све јеретичке скупине (*и наводи јеретике Гностике*)... Како ће принети од њих (=*Гностика*) хлеб као Евхаристија постати тело Господа њиховог, и чаша крв, ако не говоре да

је Он Син Творца света, то јест Логос Његов, кроз Којега дрво *доноси плод* и извори теку и *земља произраста најпре траву затим клас, онда потпуно жито у класу* (Мк 4, 27-28)? Како опет говоре (јеретици) за тело да одлази у трулеж, и неће имати удела у животу који се храни од Тела Господњег и Крви његове? Или нека промене своје (зло) веровање (*мишљење*) или нека се откажу од приношења речених (дарова). А нама је Евхаристија сагласна са вером (*мишљењем*) и Евхаристија потврђује (наше) *веровање.*

Приносимо Њему сопствене (Његове) творевине, с песмом, објављујући складну заједницу и сједињење тела и Духа. Јер као што хлеб од земље, примајући призивање Бога (*епиклезу Св. Духа*), није више обичан хлеб, него Евхаристија састављена од двеју ствар(ност) и, земаљске и небеске, тако и тела наша, причешћујући се од Евхаристије више нису пропадљива, имајући наду вечног васкрсења.

- - - - - -

Јер Бог је непотребит а човек потребује Божије заједништво. Јер то је слава човеку: да остаје уз Бога и Њему служи... (Зато) треба следовати Богу и носити Дух Његов и имати заједницу (*општење*) с Богом

- - - - - -

Јер приносимо Њему не као потребитоме, него благодарећи за Његов дар и освећујући твар. Јер, као што Бог не потребује нешто од нас, тако ми потребујемо да нешто приносимо Богу... Као што, дакле, не потребујући ово, Он тражи – да дајемо другима (Мт 25, 34-36) – ради нас, да не будемо бесплодни, тако је Сам Логос (Христос), не потребујући, заповедио народу (Јеврејском) да чини приносе, да би се научили да (бого)служе Богу; као што (такође) хоће да и ми стално приносимо даре на Жртвеник. А постоји и жртвеник на небу јер се тамо наше молитве и приноси, узносе; и храм, као што нам Јован у Откривењу вели: *И отвори се храм Божији* (11,19), и Скинија; јер вели: *Ево Скиније Божије, у којој ће Он становати са људима* (21,3; ср. Јн 1, 14). Народ (Јеврејски) је примио дарове и приносе и жртве као праобраз, како је показано Мојсију на Гори (Синају), од Једнога и Истога Бога, Којега се Име и сада прославља у свим народима (*=у Цркви*). Али и ове стварности на земљи, што су код нас све складно постављене (*украшене=распоређене* 1 Кор 14, 40) приличи да су обрасци наднебеских стварности, јер су настале од истога Бога, пошто нико други не би могао да тако усличи слику духовних стварности.

(...) Ништавни су сасвим они (*=јеретици Гностици*) који сав Домострој Божији одбацују, и одручу спасење тела, и своје поновно рођење (*=крштење*) бешчасте, говорећи да тело није пријемчиво за нераспадљивост (*=бесмртност*). Ако ли се пак тело не спасава, онда ни Господ није крвљу Својом нас искупио, нити је Чаша благодарења (*=Евхаристије*) – *заједница Крви Његове*, нити је Хлеб који ломимо – *заједница Тела Његовог* (1 Кор 10, 16). Јер крв није друго него оно што је из вена и меса и осталог људског састава, који (састав) је заиста постао Логос Божији и Крвљу својом искупио нас, као што и Његов Апостол вели: *У којем имамо искупљење Крвљу његовом и опроштење грехова* (Кол 1, 14). И пошто смо удови Његови (Еф 5, 30), и творевином се (Његовом) хранимо, а Он Сам нам даје ту творевину, обасјавајући (сву твар) сунцем Својим и дајући кишу како Сам хоће (Мт 5, 45), Он је ову Чашу од творевине Сам признао да је Крв Његова, којом узраста наша крв, и Хлеб који је од Творевине потврдио је за Сопствено тело, од којега расту тела наша. Када пак растворена Чаша (*=вино с водом*) и печени Хлеб примају Реч Божију и бива *Евхаристија* и *Тело* Христово, и од њих расте и састоји се састав тела нашег, како онда они (*=јеретици Гностици*) говоре да тело наше није пријемчиво за дар Божији, који је живот вечни, оно (*=тело*) које се (Причешћем) управо храни од Тела и Крви Господње и јесте уд Његов? Као што блажени Апостол (Павле) вели у Посланици Ефесцима: да смо

Црква Светог Марка у Београду

удови тела Његовог, од меса Његовог, и од костију Његових (Еф 5, 30), не говорећи то о неком духовном и невидљивом човеку, јер *дух нема кости ни меса* (Лк 24, 39), него у устројству (*структури*) истинског човека, који се састоји од меса и нерава и костију, које се тело и из Чаше, која је Крв Његова, храни, и од Хлеба, који је Тело Његово, расте. И, на који начин бива да стабло винове лозе, стављено у земљу, у своје време доноси плод, и зрно пшенично паднувши на земљу и растворивши се, многоструко устаје Духом Божијим, Који све и сва одржава, а затим мудрошћу Божијом дођу (обоје) у употребу људима, те примајући Реч Божију бивају Евхаристија, што јесте Тело и Крв Христова, тако исто и наша тела од њих (*=Св. дарова Хлеба и Вина*) храњена, и положена у земљу, и растворивши се у њој, она ће васкрснути у своје време, јер им Логос Божији дарује васкрсење, на славу Бога Оца (Флп 2, 11), Који заиста смртноме даје бесмртност и пропадљивоме дарује непропадљивост (1 Кор 15, 53). Јер сила Божија се у слабости извршава (2 Кор 12, 9); да не бисмо, као имајући од нас самих живот, надимали се и узгордили се некада против Бога, прихвативши незахвално мишљење, него се искуством научивши да из Његовог преизобиља, а не из наше природе, имамо вечно пребивање (*=бесмртност=вечни живот*), нити да погрешимо односно славе Божије, те да не познајемо нашу (људску) природу, него да знамо шта Бог може, а шта чини човек, и да (тако) никада не погрешимо у истинском схватању (и веровању=поимању) постојећих бића, то јест Бога и људи.

- Превео: епископ Атанасије (Јевтић), *Против јереси (Adversus haereses)*, 1965-69. / превод са грчког и латинског

КО ЈЕ ПРИМИО ТЕЛО ХРИСТОВО, НЕЋЕ ОГЛАДНЕТИ У ВЕЧНОСТИ

Следовати Спаситељу јесте заједничити у спасењу

• СВЕТИ НИКИТА РЕМЕЗИЈАНСКИ

1. Колико год пута пијеш, задобијаш опроштај грехова и опијаш се у духу. Зато и апостол каже: „Не опијајте се вином, већ се испуњавајте у духу“ (Еф 5, 18). Ко се опија вином тетура се и кривуда. Ко се опија духом, укорењо се у Христу. И стога је благословена опијеност која дух чини трезним.

2. Дошао си до олтара. Позива те Господ Исус (или твоју душу или Цркву) и каже: *Пољубиће ме пољупцем уста својих* (Песма над песмама 1, 1). Желиш да се сјединиш са Христом? Ништа милије од тога. Желиш са својом душом? Ништа драже од тога.

3. *Пољубиће ме*: Види да си чист од дваког греха, јер су преступи уништени. Стога те сматра достојним небеских светих тајни и стога те позива у небеску заједницу.

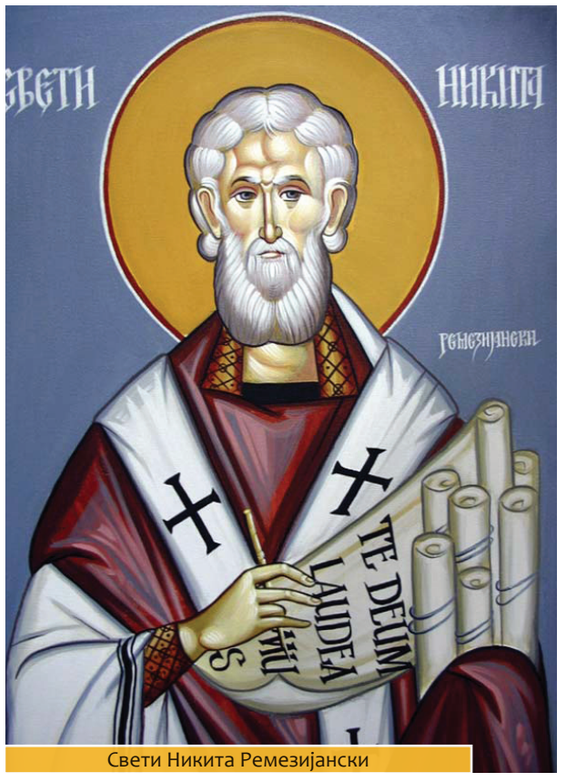

Свети Никита Ремезијански

4. *Пољубиће ме пољупцем уста својих*. Ипак, због онога што следи, твоја душа (или људски положај, или Црква) види да је очишћена од свих грехова, достојна да би могла да приступи олтару Христовом (шта је олтар Христов, него ли слика тела Христовог?). Види чудесне свете тајне и каже. *Пољубиће ме пољупцем уста својих*, односно Христос ме пољупцем целива.

5. Зашто? *Јер је боља твоја љубав од вина* (Пнп 1, 1). У ствари, боља су осећања према теби, боље су твоје свете тајне од вина. Боља су од оног вина иако оно има слаткоћу, има радост, има благодат. Иако су у њему радости овоземаљске, а у теби је љупкост духовна.

6. Још је тада Соломон увео венчања, било Христа и Цркве (или духа и тела или духа и душе). И додао је: *Твоје име је уље разлито; зато те љубе девојке* (Пнп 1, 2). Ко су ове девојке него ли душе појединаца које су одбациле старост овог тела и обновљене Духом Светим?

7. *Вуци нас, да трчимо за мирисом твојих уља* (Пнп 1, 3). Пази шта каже. Не можеш да идеш за Христом, ако те он сам не вуче. Зато да знаш: (*Кад ја будем подигнут (од земље)*, рече, *све ћу привући к себи* (Јн 12, 32).

8. *Уведе ме цар у ложницу своју* (Пнп 1, 4) (ми бисмо рекли: у свој салон, у своју трпезарију). Ту су добре ђаконије, добри мириси, сладак

мед, разно воће, разна јела и од многе хране састоји се твој ручак.

9. Дакле, дошао си до олтара. Примио си тело Христово. Чуј опет које свете тајне си задобио, слушај (светог) Давида који говори. Он је духом предвидео ове тајне и радовао се и говорио је да му ништа не недостаје. Зашто? Зато што, ко је примио тело Христово, неће огладнети у вечности.

10. Колико пута си чуо двадесет трећи псалм и ниси разумео? Обрати пажњу како се дотакао небеских светих тајни: *Господ је пастир мој и ништа ми неће недостајати; на зеленој паши пасе ме, води ме на тиху воду; душу моју опоравља, води ме стазама праведним имена ради својега; да пођем и долином сијена смртнога, нећу се бојати*

зла, јер си ти са мном; штап твој и палица твоја теши ме (Пс 23, 1-4). Штап – власт, палица – страдање је. Односно: вечно божанство Христа, али и телесно страдање. Оне је створио, ове искупио. *Поставио си преда мном трпезу на видику непријатељима мојим; намазао си уљем главу моју и чаша је моја препуна* (Пс 23, 5).

11. Дошао си до олтара. Задобио си благодат Христову Стекли сте свете небеске тајне. Радује се Црква због искупљења многих. И весели се духовном радошћу што јој приступа оглашена породица. Налазиш ово и у *Песми над песмама*. Христа назива радошћу. Имаш припремљену гозбу, која се чини достојна небеске хране. Зато каже: *нека дође драги мој у врт свој и нека једе красно воће своје* (Пнп 4, 16). Која стабла доносе красно воће? Сасушено дрво постао си у Адаму, али сада, кроз благодат Христа растете као плодоносна стабла.

12. Радо прихвата Господ Исус и небеским достојанством одговара својој Цркви: *Дођох*, рече, *у врт свој, убрах смирну своју и мирисе своје. Поједох хлеб свој и мед свој, попих своје вино, млеко своје. Једите*, рече, *браћо и опијте се* (Пнп 5, 1).

13. *Убрах смирну своју и мирисе своје*: каква је ово берба? Упознајте виноград и биће вам позната и берба. *Из Мисира*, рече, *си пренео чокот*, у ствари, народ Божији. (Ви сте чокот). Ви сте грожђе, засађено као виноград. Као лоза дали сте плод. *Убрах смирну своју и мирисе своје*, односно, мирисе које сте задобили.

14. *Поједох хлеб свој и мед свој*: Видиш да у овом хлебу нема горчине, већ је сва слаткост. *Попих своје вино и млеко своје*. Видиш каква је радост која није окаљана прљавштином ниједног греха. Колико год пута пијеш, задобијаш опроштај грехова и опијаш се у духу. Зато и апостол каже: *Не опијајте се вином, већ се испуњавајте у духу* (Еф 5, 18). Ко се опија вином тетура се и кривуда. Ко се опија духом, укорењио се у Христу. И стога је благословена опијеност која дух чини трезним.

* * *

Свети Никита (338-420) био је епископ Ремезијане (Беле Паланке) више од пола века (366-420), где је, како наука са великом сигурношћу потврђује, написао важне беседе (поуке) катихуменима и неофитима, химне (Тебе Бога хвалимо) и писма (Палој девојци).

• Извор: верујем.орг

О БОЖАНСКОМ ПРОМИСЛУ

Немој тражити да разумеш оно што твој ум и знање не могу обухватити, и немој испитивати тајне Божије, јер су његове одлуке сличне бескрајном океану

• *СТАРАЦ ПАЈСИЈЕ СВЕТОГОРАЦ*

Старац Пајсије нам је испричао следећу причу, желећи да нам примером покаже како се Бог стара о својој деци, иако га ми често не схватамо, па се чак и гневимо на њега.

Један подвижник се молио Богу преклињући га да му открије због чега су праведници често сиромашни и неправедно пате, док су грешни и неправедни богати и задовољни. Док се молио Богу да му открије ову мистерију, зачуо је глас који му је рекао:

– Немој тражити да разумеш оно што твој ум и знање не могу обухватити, и немој испитивати тајне Божије, јер су његове одлуке сличне бескрајном океану. Али, ако желиш да то сазнаш, иди у свет и посматрај људе. Онда ћеш бити у стању да схватиш нешто од Божијих одлука. Тада ћеш спознати да је премудри промисао Божији неистражив и недокучив.

Када је подвижник све то чуо, отишао је у свет. Пошто је извесно време пешачио, стигао је до једне ливаде. Ту се налазила једна фонтана, а поред ње старо издубљено дрво. Сакрио се у то удубљење и почео да посматра ужурбану гомилу

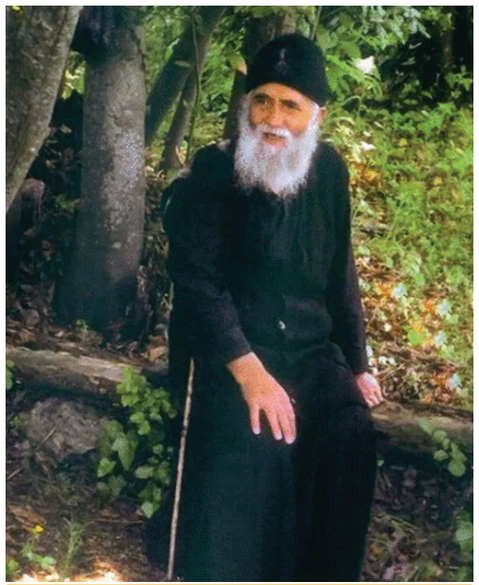

Старац Пајсије Светогорац

Пресвета Богородица заштитница Свете Горе

која је пролазила поред ливаде. Након извесног времена, прошао је један богаташ јашући на коњу. Застао је крај фонтане да би се напио воде и одморио. Док је седео, из џепа је извадио новчаник са златницима и почео да их броји. Када је завршио бројање, грешком је новчаник ставио на траву уместо да га врати у џеп. Затим је јео, одморио се и одспавао. Убрзо је кренуо, не приметивши да му је новчаник остао у трави.

После извесног времена, појавио се још један пролазник. Зауставио се покрај фонтане, а када је спазио новчаник са златницима, зграбио га је и потрчао у поље. Након неколико минута, појавио се и трећи човек. Како је био уморан, попио је мало воде и сео да поједе комад хлеба. Док је сиромах јео, вратио се онај богаташ да потражи свој новчаник. Лице му је показивало страшан гнев и он се запутио право према сиромаху, вичући од беса и захтевајући да му врати новчаник. Сиромах, пак, који ништа није знао нити о новчанику нити о златницима, поче да га уверава да ништа од тога није ни видео. Тада је богаташ почео да га туче. Ударао га је тако снажно да је сиромах на крају издахнуо. Богаташ је онда почео да претреса његову одећу али, наравно, ништа није нашао. Отишао је осећајући се веома потиштено.

Испосник, који је седео у дупљи и посматрао шта се дешава, беше запрепашћен. Много се растужио и почео да плаче, осећајући велику жалост због неправедне сиромахове смрти, па је на крају завапио к Богу:

– Господе, шта значи оваква Твоја воља? Желео бих да знам како Твоја доброта може да поднесе оволику неправду! Један човек је изгубио новац, други га је нашао, а трећи је због тога неправедно убијен!

Док се молио и јецао, пред њим се појавио ангео Господњи:

– Немој да жалиш за сиромахом, нити да мислиш да се ово није десило по вољи Божијој. Имај на уму да се неке ствари дешавају или зато што Бог тако допушта, или да би тиме поучио људе или, пак, ради наше користи. А сада слушај: човек који је изгубио новац је најближи сусед оног што је новац нашао. Овај други је некада поседовао имање вредно стотину златника а богаташ, иначе врло похлепан, присилио га је да то имање прода за само педесет златника. Осећајући се беспомоћно, сиромах се молио Богу да казни његовог суседа. Бог га је двоструко наградио. Други човек, онај уморни сиромах који је неправедно убијен, некада је и сам починио убиство. Он се, међутим, искрено покајао и остатак живота провео је поштујући Божију вољу. Стално се молио Богу да му опрости и говорио: „Боже, допусти да умрем истом онаквом смрћу какву сам и изазвао". Разуме се да му је Бог опростио истог тренутка када се покајао због преступа. Бог је, осим тога, био дирнут осећајношћу и праведношћу овога човека, који се није трудио само да живи сагласно Божијој вољи него и да, исто тако, плати за свој грех. Бог је испунио његову жељу и допустио да буде уморен насилном смрћу – као што је и сам тражио – а затим га вазнео на небо, дарујући му венац славе због његовог дубоког и искреног покајања.

Трећи човек, онај похлепни богаташ што је изгубио златнике и починио убиство, пао је у два греха, у похлепу и тврдичлук. Бог је допустио да почини убиство како би могао да доживи бол

Старац Пајсије Светогорац

који ће га на крају довести до покајања. почињено убиство је за њега постало разлог да напусти свет и да се замонаши.

Гле, дакле, и у каквим околностима видите да је Бог био неправедан, немилосрдан и суров? Ви не можете испитивати Божије одлуке јер их он увек доноси исправно и сагласно путевима које познаје, док ви о њима погрешно просуђујете и сматрате их неправедним. Треба да знате да се многе ствари дешавају по Божијој вољи и из разлога који су нам непознати. Ми, дакле, треба да кажемо: *Праведан си, Господе, и прави су судови твоји* (Пс. 119; 137).

● *Из књиге Сузе за свет – Старац Тихон, Старац Порфирије, Старац Пајсије,* Библиотека Образ Светачки у издању Православне мисионарске школе при храму Светог Александра Невског

ПРЕСВЕТА БОГОРОДИЦА КРАСНИЦА ПЕЋКА

Пред њом су вековима устоличавани српски архиепископи и патријарси и овенчавани краљеви

• *ГОРАН НУХАНОВИЋ, ђакон*

Чудотворна икона Пресвете Богомајке, Краснице Пећке, према свештеном предању осликана је руком самог Свехвалног Апостола и Јеванђелиста Луке у светом граду Јерусалиму. Након вековног входа хришћанском васељеном, од Јерусалима и Цариграда, преко Великог Новгорода и Крима, већ више од седам векова пребива у нашем отачаству.

Ова свештена икона апостолске древности завештана је нашој Цркви Равноапостолним оцем Савом, а у српске земље је дошла са православног Истока у XIII веку, управо на Савиним светим рукама, који је икону донео и положио у манастир Жича. О томе блаженопочивши митрополит Амфилохије бележи: *Трећа чудотворна икона, коју је Свети Сава даривао своме роду, био је Свети Образ Богородице Јерусалимске, са вијенцем од ликова Свете Дванаесторице Апостола по ободу и четворице Светих Ратника и Мученика – Ђорђа, Димитрија, Прокопија и Меркурија у основи, којима се вјерни род хришћански, попут наше српске мати Јефимије посредством кнеза Лазара у оној чувеној Похвали, молио да се они покрену и замоле Победитеља Бога да вернима Својим дадне помоћ за богоугодни живот и неоскудно стајање православне вере хришћанске у отачаству њиховом. Ту икону, звану данас Красница Пећка, донео је Свети Сава или из самог Јерусалима или из Никеје, престонице новог Никејског царства, гдје су му је са додјељивањем аутокефалије на дар могли уручити прогнани византијски цар и патријарх у временима латинске окупације Цариграда.*

Пресвета Богородица Красница Пећка

По иконографском типу Красница Пећка спада у типолошку скупину – Путеводитељнице, али има извесне посебне одлике. У поређењу са правим Одигитријама ова икона изгледа као одраз одигитријске иконе у огледалу: док на иконама типа Одигитрије Пресвета држи Богомладенца Христа на левој руци, а на Њега показује десном – на Пећкој икони сасвим обратно – Богомладенац седи на Дјевиној десној руци, док Пречиста левом руком показује на Свога Сина. Уз то, на већини икона типа Одигитрије погледи Богомајке и Господа су усмерени ка посматрачу, док на овој икони гледају једно у друго. Најзад, Красница Пећка, несвојствено традиционалном типу Одигитрије, има и изразит емоционални набој, зрачи изразитом духовном нежношћу и љубављу.

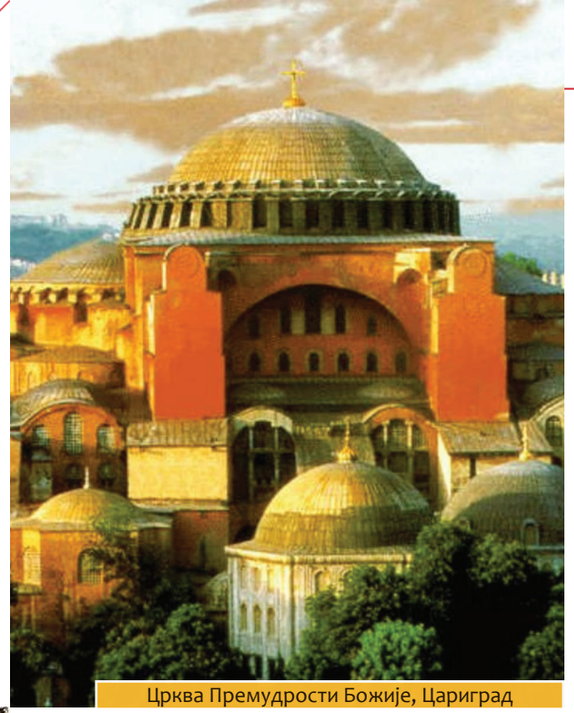

Црква Премудрости Божије, Цариград

Ова преславна икона, која се у свом входу хришћанским земљама до данас задржала у нашој Старој Србији као вековна заштитница и спаситељница рода српског крстоносног, не само да иконографски изражава темељну богословску благовест о Оваплоћењу Сина Божијег од Духа Светога и Пресвете Дјеве, већ садржи и драгоцене, одухотворене црте њеног безвременог богомладосног лика. По сведочењу оних који имају прилике да чешће и ближе приступају премилом лику Пећке Краснице, од ње се често шири предивно благоуханије, небески миомир који благодатно и преображајно делује на душе и животе верних.

НАКОН ВЕКОВНОГ ВХОДА ХРИШЋАНСКОМ ВАСЕЉЕНОМ, ОД ЈЕРУСАЛИМА И ЦАРИГРАДА, ПРЕКО ВЕЛИКОГ НОВГОРОДА И КРИМА, ВЕЋ ВИШЕ ОД СЕДАМ ВЕКОВА ПРЕБИВА У НАШЕМ ОТАЧАСТВУ

Икона на себи има запис на црквенословенском језику који је превод или парафраза много старијег грчког текста. Тај запис је касније највећим делом преписан на златни оков са свештеним златокругом око главе Пречисте и царским венцем на њој, којима је икону у XVIII или XIX веку украшена. Запис у доњем левом углу иконе гласи: *Ова икона Пресвете Богородице живописа се од Светих Апостола, петнаесте године по Вазнесењу Господњем, у Гетсиманији где беше гроб Пресвете Богородице. Године пак 5961.* (од стварања света, тј. 452. или 453. од Оваплећења Бога Логоса),

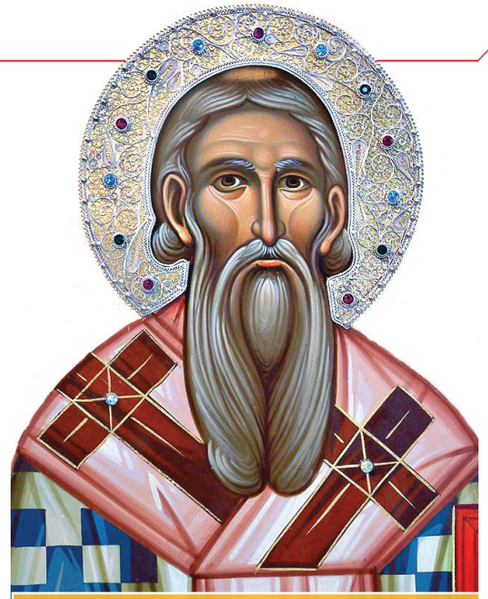
Свети Сава I Архиепископ српски

Долазак Пресвете у српску земљу догодио се у тешком часу великих историјских смутњи, након богоборне папистичке похаре Цариграда у Четвртом крсташком рату

цар Лав Велики пренесе је из Јерусалима у Цариград у храм Пресвете Богородице, наречен Пигија (Источник). И бејаше тамо све до владавине преблагочестивога цара Ираклија. И када се у том храму од ове иконе зби чудо – јер њеном помоћу многи који се борише, побише и победише Ските – тада би пренесена у храм Влахернски и многа чудеса учини. И бејаше тамо све до цара Лава Премудрога. А на делу записа у доњем десном углу пише: *Године 6406.* (односно 897. или 898.) *због најезде и нападаја Руса на Цариград, пресели се у Херсон. А када у Херсон дође руски кнез Владимир, он се крсти у Херсону. И тада, после Крштења, године 6497. узе мошти Светога Климента, папе римскога, и пренесе их у Кијев, а свете иконе и овај образ Пресвете Богоматере – у Велики Новгород, како је на овој икони давно на грчком написано...* Овај запис на икони Пећке Богомајке очигледно сведочи о ранијем путешествију ове светиње.

Долазак Пресвете у српску земљу догодио се у тешком часу великих историјских смутњи, након богоборне папистичке похаре Цариграда у Четвртом крсташком рату, током кога су нетрагом нестале или покрадене многобројне православне светиње. И као што су доласком Светога Саве са Свете Горе, Српска Црква и држава добили у њему неодступног заточника Православља и истинског брижника за народ, тако су и Црква наша и држава, а преко њих и цело касније историјско Српство, надахњивано светосавским тековинама, у овој древној икони стекли побеодносну Војвоткињу и чу-

Свети краљ Стефан Дечански

дотворну помоћницу у одбрани своје православне душе и свога отачаства.

По једном предању Свети Сава затиче икону 1219. у Никеји приликом историјске посете цару Теодору Ласкару и цариградском патријарху Манојлу I Сарантену, којима је дошао ради успостављања самосталне Српске Цркве. Том приликом је патријарх цариградски, према једнима, даровао и ову Свету икону. Други, пак, сматрају да је икона из Русије враћена у Јерусалим, где је боравила све до доласка Светога Саве на прво поклоњење Светим Местима 1229. године, када му је јерусалимски патријарх Атанасије по благослову Богомајке која му се јавила, предао икону.

Независно од тога да ли ју је Свети Сава донео из Никеје 1220. године или десет година касније када се вратио из Јерусалима, долазак Краснице у Србију догодио се у врло важном историјском тренутку за Цркву и српску државу. Сава је прослављену икону донео у манастир Жичу, тадашње седиште тек установљене самосталне српске архиепископије. Са премештањем седишта Цркве из Жиче у Пећ пренесена је и икона. Сматра се да се то десило око 1316. године у време избора новог архиепископа, који се бирао између касније изабраног архиепископа Данила II и тада изабраног Никодима Хиландарца. У сваком случају, 1322. године ова светиња је на чину крунисања Светога Стефана Дечанског, коме је руком

Пећка патријаршија, 14. век

архиепископа Никодима била принесена ради примања светог помазања за владавину, просинула чудесном светлошћу, обасјавајући Светога Краља знамењем нарочите милости. У то време она је вероватно још увек била смештена у манастирској цркви Светих Апостола,а 1328. пренесена на престо у новоизграђеној цркви Пресвете Богомајке Путеводитељке – Одигитрије, задужбини архиепископа Данила II.

Тамо ју је донео архиепископ Данило II (1324-1337.) што је записано у његовој Служби: *Свештеноначелниче Даниле моли се приљежно Христу Богу и Пресветој Богородици, да прозире на нас неодступно Пречистим Својим чудотворним Образом, којим ти храм украсио јеси, отачаству и стаду својему непоколебиви столп остављајући.* (Стихира на Јутрењу после 50. псалма). У овој Богородичиној цркви манастира Пећке Патријаршије Красница борави до данашњег дана. У XVIII веку обновљен је њен образ по првобитним цртама, а из XVIII или XIX века потичу златни оков и круне на икони, рад пећких златара.

Пред њом су вековима устоличавани српски архиепископи и патријарси и овенчавани краљеви. Пред њом су они многе молитве за спас народа и очување Цркве и државе Господу узносили и многе важне одлуке за судбину отачаства донели. Током историје забележени су њени доласци и литије у Горњу Рашку, Призрен, Скопље и кроз целу Јужну Србију, Крагујевац, Земун и Београд (1936. и 2013. године).

Икона Пећке Богородице једна је од тридесетак познатих српских чудотворних Богородичиних икона и једна од ретких

Пресвета Богородица Пећка на трону

међу њима која има своју посебну службу – *Правило молебное спасителнаго Срјетенија пречистому и чудотворному образу Матере Божије*, написану са благословом архиепископа и митрополита пећког, Господина Јоаникија, трудом господе Мојсеја и Мелетија, игумана свете Патријаршије Пећке, а која је одштампана у граду Будиму 1812. године. Како у самој Служби пише, Сретење чудотворне иконе Пећке празнује се први дан по Вазнесењу Господњем, у петак. Поред Службе, Красница Пећка има и свој посебан Акатист који је 1894. године саставио митрополит српски Михаило. У Акатисту је, између осталог, изнесена историја ове иконе и набројана су многа добра и чуда која је учинила.

Одлуком Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве од маја 2011. године, празник Богородице Пећке, који је до тада обележаван локално, добио је општецрквени карактер, а потврђено је да се прославља у петак после Спасовдана.

МИСИЈА СВЕТЕ БРАЋЕ ЋИРИЛА И МЕТОДИЈА

Настанком глагољице и ћирилице света браћа ударају темеље хришћанске духовности и културе међу словенском народима

• *ЈОВИЦА ДРАГИШИЋ, вероучитељ*

По сведочанству Црнорисца Храбра, монаха из 9 в. које читамо у његовој краткој расправи под насловом *О писменах*, Словени су пре доласка свете браће Ћирила и Методија, имали неке црте и резе којима су се служили да би нешто забележили. Извесно је да те црте и резе нису били уређен систем слова којима су могли бележити свој говор. Претпоставка је да су Словени до тог времена користили латинско, грчко као и писма Скандинавских народа. У којој мери су могли њима изразити свој језик остаје нам непознато јер немамо никаквих директних извора из тог периода већ све закључке изводимо посредно. Међутим оно што је извесно и што сигурно знамо а што нам такође сведочи Храбар у истом делу јесте чињеница да од доласка свете браће у Моравску 863. године, Словени добијају уређено писмо које у потпуности одговара фонетици њиховог језика.

Прво Словенско писмо јесте глагољица и Ћирилово је дело. Као човеку који је познавао више језика и уопште био изузетно образован и који је провео дуго времена на месту патријаршијског библиотекара овај задатак му није био посебно тежак. Саставио је писмо од 38 знакова на темељу грчког минускулног алфавита 9. века, обогаћеног посебним знаковима који би изразили словенске

гласове којих нема у грчком језику. Ћирилова идеја а којом ће се касније у реформи српског језика руководити и Вук Караџић, је била да сваки глас има један посебан знак. Тако Словени а самим тим и Срби добијају своје оригинално и целовито фонетско писмо за свој језик. Знања ради ваља истаћи и податак да у време о којем говоримо, средина 9. века, српским областима влада династија Вишеславића о којима имамо јако мало података. Разлог за то можда можемо, између осталог, тражити и у чињеници да немајући своје писмо Срби немају ни довољно писмених људи који би забележили догађаје и личности свог времена. А усмена традиција због тешких и турбулентних историјских околности у којима су живели се брзо губила. Са друге стране у том периоду се дешава и покрштавање Срба чиме улазе у блискији однос са цивилизацијским и културним тековинама Византије и на тим темељима почињу градити своју историју и историјско памћење.

Било како било, несумњиво је да настанком глагољице а касније и ћирилице, те превођењем Библије и богослужбених текстова на словенски језик, Ћирило и Методије ударају темеље интензивном ширењу хришћанства а самим тим и развоју хришћанске културе међу Словенским народима уопште. У Српском народу ово ће добити свој врхунски израз у време Немањића, делима Светог Саве првенствено а потом и делима Хребељановића, кнеза Лазара и Деспота Стефана и потоњих владара, што ће се кроз каснија историјска збивања показати као кључно за опстанак и обнову народа.

Свети Ћирило и Методије

Маријинско јеванђеље. 11. век

Печат кнез Стројимира Властимировића, 9. век

Наравно да оваква активност Ћирила и Методија није прошла глатко и без противљења разних страна. Податак који читамо у житију Ћирила и Методија да Растислав кнез Моравски тражи од грчког цара Михајла хришћанске учитеље јер су одбацили идолопоклонство али немају учитеље који би им хришћанство разјаснили на народном језику, сигурно није само израз жеље да се просвећују Христовим науком, јер су имали већ контакта са Хришћанством, него је повезана и са оним што бисмо данас назвали геополитичким кретањима. Моравска тог времена притиснута је од Франачке државе а касније и од Светог римског царства и жеља Растислава да од Византије добије учитеље који ће народ подучавати на њиховом језику је израз тежње да се осамостали и извуче из утицаја западног свештенства. Посебно имајући у виду податак да је Византија благонаклоно гледала на просвећивање народа на њиховом матерњем језику, што није био случај у римској цркви. Иако је у то време хришћанство јединствено, Велика шизма ће се догодити доста касније, трвења између истока и запада су увелико присутна и жеља за доминацијом неким простором је изражена са обе стране.

Најбољи облик доминације и утицаја на неки простор је култура. Утолико дело свете браће од стране франачких свештеника бива препознато као непријатељско и опасно деловање. Активност франачких свештеника резултира оптужбом против свете браће због кршења наводног правила да се свете службе могу вршити само на три језика: јеврејском, латинском и грчком. Имајући у виду да је вековима пре тога већ постојао превод Библије и свештених књига на друге језике, ова оптужба постаје потпуно беспредметна и говори о правим разлозима оптужбе а то је жеља за доминацијоми управљањем областима централне Европе.

Наде франачког свештенства да ће оптужбом зауставити мисију свете браће падају у воду оног тренутка кад папа Хадријан не само да даје дозволу за даљи рад него и рукополаже Методија за архиепископа и неке ученике свете браће у свештени чин и враћа их у мисију. Но, недуго потом променом личности на папском трону мења се и однос Рима према мисији. Методије после разних невоља па и утамничења умире 885. (Ћирило умире у Риму 869.), његови ученици бивају протерани а литургија на словенском језику забрањена.

Међутим то никако није значило и крај мисије равноапостолне браће. Као

што спаљивање тела Светог Саве није затрло слободарске трудове Српског народа него их је управо распламсало, тако и ученици Ћирила и Методија настављају и умножавају њихово дело развојем ћирилице и оснивањем преписивачких школа на територији данашње Македоније и Бугарске чиме омогућавају културни узлет Словенских народа на Балкану.

Шта данас за нас значи мисија свете браће? Да ли само успомену на прошле догађаје које ћемо обележити можда пар пута годишње кроз разне манифестације? Или пак можемо сагледати њихове домете у ондашњем тренутку па њихове принципе мисије покушати разумети у садашњем геополитичком контексту? Ако тако погледамо видећемо да је на првом месту схватање значаја културе и снаге културног израза. У време интернета кад је свет постао глобално село и кад се убрзано сусрећу и мешају културе и културни утицаји неопходна је брижљива нега сопствене културе. За опстанак једног народа нема значајније ствари од неговања сопствене културе и традиције (Овде предлажемо да реч традиција заменимо лепшом нашом речју предање). И то не чување само у облику културно-уметничких друштава што чини се да је све више присутно као покушај очувања предања (у форми конзервације и копирања прошлог), него више у форми оснаживања нових, савремених културних израза који су утемељени на предањским.

На другом месту би било схватање значаја превођења, као и активирања и неговања савременог језика у богослужбеној функцији. Ако знамо да је „трајање“ једног превода у смислу јасног разумевања, по мишљењу неких филолога у просеку око 50 година, онда нам то намеће у обавезу да се редовно бавимо допунама и изменама превода богослужбених текстова. Посебно ако имамо у виду да готово све богослужбене текстове који се певају на службама и даље имамо на црквенословенском језику који је данашњем човеку потпуно неразумљив, готово као ондашњим Словенима грчки или латински. Не треба губити из вида и чињеницу свакодневног занемаривања савременог језика, разне експерименте који се над њим спроводе насилно, свођење на уличарски ниво у јавном дискурсу, увођење све већег броја туђица без икакве потребе и сл. Утолико једна општа брига о савременом језику кроз његово неговање и изграђивање у богослужбеној употреби представљало би наставак мисије свете браће.

Свети Ћирило и Методије

ВАСКРС

Земља се стресе, Христос воскресе
из тамног гроба.
Стражари па‘ше, анђели ста‘ше
жене с‘ радоваше.
Злотвори чуше, црне им душе
страхом уздрхташе
Стражу платише, лажи скројише
против Васкрса.
Марија хитра на Сион хита,
апостол‘ма јавља,
Црвено јаје сваком даје –
радост победе.
Перо и Јово на чудо ово
гробу хитају,
Видеше јасно, јавише гласно:
Христос воскресе!
По овом гласу у позном часу
Христос се јави
Уђе кроз двери, врати их вери,
и мир им даде.
Ја смрт победи‘, ко мене следи
нека верује.
Још им говори:Ја Ад разори,
свет ослободи.
Грехе искупи, скупо вас купи,
крвљу вас плати,
Гле, прође жалост, донех вам радост
радост без краја.
Слава ти Боже, све ти се може –
Христос воскресе!

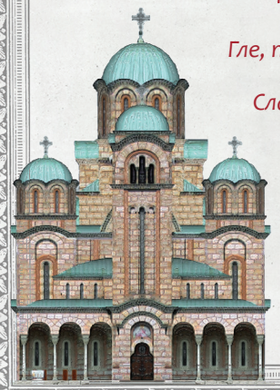

СВЕТИ ВЛАДИКА
НИКОЛАЈ СРПСКИ

УМИЛИТЕЉНИ НА ВАСКРС

Душо моја, свет се нагло мења,
Држ‘ се Христа, сигурног спасења!
Душо моја, не пробирај путе,
Разни ће те пути да узмуте,
Свет је овај страшно очајање,
Христос ти је једино надање –
Душо моја, свет се нагло мења,
Држ‘ се Христа, сигурног спасења!

Душо моја, не сумњај но верујi!
И Христово име исповедуј,
Име ово свако добро значи
А без њега смрт свет сав једначи –
Душо моја, свет се нагло мења,
Држ‘ се Христа, сигурног спасења!

Душо моја, надај се и љуби,
Без тог двога два света се губи.
Не надај се у пролазне ствари,
Љуби Оног што никад не стари –
Душо моја, свет се нагло мења,
Држ‘ се Христа, сигурног спасења!

СВЕТИ ВЛАДИКА
НИКОЛАЈ СРПСКИ

Христос васкрсе